

Når fællesskaber intervenserer

Om (praksis)fællesskaber og meningsfuldhed

Når fællesskaber intervenserer

Om (praksis)fællesskaber og meningsfuldhed

Skrevet af Sidsel Lauge West

Studienummer: 60770

Specialeafhandling i Sociale Interventionsstudier

Institut for Mennesker og Teknologi

Roskilde Universitet

December 2022

Vejleder: Lene Larsen

Anslag: 143.888

Roskilde Universitet

"Alle mennesker er som alle andre, nogle andre og ingen andre."

- Clyde Kluckhohn

Abstract

In this thesis, I investigate how members of an organization, the Fountain House, establish communities of practice and through this negotiate meaning and meaningfulness. I examine how this affects the members' creation of social identities. Furthermore, I investigate whether the communities in the Fountain House can be said to be actual communities of practice. The examination is a case study that sees the Fountain House as an exemplary case.

I use two qualitative methods: participant observation and interviews. These methods enable me to participate in practice and through this create an understanding of what is at stake when the members participate in the communities in the Fountain House. The thesis includes three theoretical perspectives and their sets of concepts: Étienne Wenger's concept 'communities of practice', Richard Jenkins' concept 'social identity' and social intervention studies' perspectives on meaning and meaningfulness.

I conclude that the communities in Fountain House can be said to exist as actual communities of practice. In addition, I find that the members of the Fountain House experience meaningfulness while establishing these communities of practice. Simultaneously, I find that several risks follow because the members are exposed to categorization and stereotyping when meeting the outside world. The members establish a social identity as 'mentally vulnerable' which risks constituting a category that maintains the members as mentally vulnerable.

Indholdsfortegnelse

1. PROBLEMFELT	4
1.1. DANMARK – ET SAMFUND I TRIVSELSKRISE.....	4
1.2. FÆLLESSKABER SOM LØSNINGSMODEL	6
1.3. FOUNTAIN HOUSE – ”MENNESKER VOKSER I FÆLLESSKABER”	7
1.4. SPECIALETS PROBLEMFORMULERING.....	7
2. LITTERATURREVIEW	8
2.1. FÆLLESSKABER SOM FÆNOMEN OG BEGREB	8
2.1.1. ”FÆLLESSKAB SOM FÆLLESGØRENDE BEVÆGELSE?”	8
2.1.2. ”UNGES FÆLLESSKABER”	10
2.1.3. ”FORANDRINGER SKER I FÆLLESSKAB”	11
2.2. MIT FORSKNINGSBIDRAG	13
3. PRÆSENTATION AF CASE	14
3.1. FOUNTAIN HOUSE	14
3.1.1. FOUNTAIN HOUSE – ET HUS OPDELT I TRE	15
3.1.2. FOUNTAIN HOUSE – EN MANGFOLDIG MÅLGRUPPE	16
4. SPECIALETS DESIGN	17
5. VIDENSKABSTEORETISK AFSÆT	19
5.1. SOCIALKONSTRUKTIVISME	19
6. TEORETISKE PERSPEKTIVER	21
6.1. PRAKSISFÆLLESSKABER - ÉTIENNE WENGER	21
6.1.1. LÆRING GENNEM (SOCIAL) DELTAGELSE	21
6.1.2. SAMMENHÆNG GENNEM FÆLLES PRAKSIS.....	22
6.1.3. FORHANDLING AF MENING	23
6.1.4. TINGSLIGGØRELSE (OG DELTAGELSE)	24
6.2. SOCIAL IDENTITET - RICHARD JENKINS	25
6.2.1. SAMMENLIGNING OG (GENSIDIG) GENKENDELSE.....	25
6.2.2. INDIVIDUEL / KOLLEKTIV IDENTIFIKATION OG KATEGORISERING	25
6.2.3. STEREOTYPIFICERING OG KLASSIFIKATION	26
6.2.4. SYMBOLSK KONSTRUKTION	26
6.3. SOCIAL INTERVENTION OG MENING(SFULDHED)	27
6.4. KOBLING AF TRE TEORETISKE PERSPEKTIVER	28
7. SPECIALETS METODISKE FREMGANGSMÅDE	30

7.1. SPECIALETS EMPIRISKE ARBEJDE	30
7.1.1. DELTAGEROBSERVATION	31
7.1.2. INTERVIEWS	34
7.1.3. PRÆSENTATION AF INTERVIEWPERSONER	35
7.2. FORSKERROLLE OG -SUBJEKTIVITET	36
7.3. ETISKE OVERVEJELSER	37
<u>8. ANALYSESTRATEGI.....</u>	<u>40</u>
<u>9. ANALYSEDEL 1: ETABLERING AF FÆLLESSKABERNE I FOUNTAIN HOUSE</u>	<u>42</u>
9.1. ETABLERING AF FÆLLESSKABERNE Gennem GENSIDIGT ENGAGEMENT	42
9.1.1. AT GØRE NOGET SAMMEN	42
9.1.2. ET FÆLLES VI	43
9.1.3. AT FØLE TILHØRSFORHOLD	43
9.1.4. ANERKENDELSE OG INKLUSION	45
9.1.5. AT BIDRAGE TIL FÆLLESSKABET	46
9.1.6. ET FÆLLES VÆRDISÆT	47
9.1.7. OPSAMLING	48
9.2. ETABLERING AF FÆLLESSKABERNE Gennem FÆLLES VIRKSOMHED OG FÆLLES REPertoire	49
9.2.1. AT TAGE ANSVAR FOR DET FÆLLES	49
9.2.2. AT LAVE NOGET MED SINE HÆNDER.....	50
9.2.3. AT FORHANDLE DET FÆLLES	52
9.2.4. AT SKABE RUTINER OG FASTE RAMMER	52
9.2.5. EN FÆLLES FORSTÅELSE	53
9.2.6. OPSAMLING	54
9.3. DELKONKLUSION: ETABLERING AF FÆLLESSKABERNE I FOUNTAIN HOUSE	55
<u>10. ANALYSEDEL 2: ETABLERING AF SOCIAL IDENTITET I FOUNTAIN HOUSE.....</u>	<u>57</u>
10.1. ETABLERING AF SOCIAL IDENTITET Gennem GENSIDIG GENKENDELSE OG IDENTIFIKATION.....	57
10.1.1. AT GENKENDE SIG SELV I ANDRE	57
10.1.2. AT OPLEVE SIG SOM EN DEL AF EN GRUPPE.....	58
10.1.3. AT OPLEVE SIG FORSKELLIG FRA ANDRE.....	59
10.1.4. AT MÆRKE ANDRES BERØRINGSANGST	60
10.2. FRA PRAKSISFÆLLESSKAB TIL (FASTHOLDENDE?) KLASSIFIKATION.....	62
10.2.1. AT OPLEVE SIG SELV SOM PSYKISK SÅRBAR	62
10.2.2. RISIKO FOR KATEGORISERING	63
10.2.3. AT HAVE FORDOMME OM ANDRE	64
10.3. DELKONKLUSION: ETABLERING AF SOCIAL IDENTITET I FOUNTAIN HOUSE.....	66
<u>11. ANALYTISK DISKUSSION</u>	<u>67</u>
<u>12. KONKLUSION</u>	<u>72</u>
<u>13. LITTERATURLISTE.....</u>	<u>74</u>

DEL 1

Indledning

1. Problemfelt

1.1. Danmark – et samfund i trivselskrise

Vi lever i en usikker tid: en tid med flere og forskelligartede kriser. Pandemi, inflation, krig i Europa, energikrise, klimaforandringer, stigende social ulighed – blot for at nævne nogle af de aktuelle kriser – og dertil vil nogen mene, at vi står midt i en mental sundhedskrise; en trivselskrise (Altinget.dk, 2022). Det kan måske virke paradoksalt. Vi lever i et land, hvor vi har alle muligheder, men alligevel tyder forskning på, at noget er grueligt galt. Finn Skårderud, norsk professor og psykiater, beskriver dette paradoks gennem følgende citat:

”Vi har en velfærdsstat, og materielt scorer vi højt på verdensplan. De fleste får dækket deres grundlæggende materielle behov, har et hjem og får mad, men alligevel oplever vi en sult. Efter mening.” (Tulinius & Henriksen, 2019: 102).

Nyere tal fra Den Nationale Sundhedsprofil 2021 viser en bekymrende udvikling i danskernes mentale sundhed. Tallene fra den forrige sundhedsprofil fra 2017 var foruroligende, og fire år efter er det kun gået yderligere ned ad bakke med danskernes mentale sundhed. Rapporten belyser udviklingen siden undersøgelsen blev foretaget første gang i 2010 - og dernæst i 2013 og 2017. Dog er det her vigtigt at tilføje, at den nyeste rapportes dataindsamling blev foretaget i en periode med covid 19-pandemiens restriktioner, hvilket kan have påvirket svarene, hvorfor man må være påpasselig med ukritisk at sammenligne tallene (Sundhedsstyrelsen, 2021: 10). I rapporten ses en stigning i befolkningen, der scorer lavt på den mentale helbredsskala: 17 % melder at have dårligt mentalt helbred. Det er en stigning på hele 7 % siden rapporten blev udgivet første gang i 2010 (Altinget.dk, 2022). Danskernes sundhed er generelt for nedadgående, hvad angår både trivsel, stress og fysisk sundhed, og det koster - både i henhold til individets livskvalitet, men også af samfundets pengekasse, hvilket blandt andet påpeges i Sundhedsstyrelsens faglige oplæg til 10-årsplanen for psykiatrien: *”OECD vurderer, at psykiske lidelser koster det danske samfund ca. 5,4 % af bruttonationalproduktet hvert år på grund af manglende tilknytning til arbejdsmarkedet og tabt produktivitet samt udgifter til behandling, forebyggelse og sociale ydelser.”* (Sundhedsstyrelsen, 2022).

Tilstandene er alvorlige, og vi står med en stigende mistrivsel, der ikke ligner en kurve, der er ved at knække. Et andet problem er de risici, der er forbundet med dårligt mentalt helbred – blandt andet øger det risikoen for at udvikle psykisk sårbarhed såsom angst, stress og depression. Her kan flere målgrupper i det danske samfund defineres som særligt udsatte, men jeg vil særligt fremhæve én: mennesker udenfor arbejdsmarkedet. Tallene fra rapporten viser nemlig, at mennesker uden for arbejdsmarkedet rapporterer at have 'meget dårlig mental sundhed' (Sundhedsstyrelsen, 2021: 31): *"Sammenlignet med de beskæftigede (12,8 %) ses en markant større andel med en lav score på den mentale helbredsskala blandt arbejdsløse (31,6 %), førtidspensionister (36,3 %) og andre uden for arbejdsmarkedet (39,2 %)."* (Sundhedsstyrelsen, 2021: 31).

Ovenstående tal er nedslående og kalder på handling, og måske derfor lå sundhed i top på vælgernes dagsorden under efterårets Folketingsvalg (Mansø & Svendsen, 2022). Valgkampen var præget af debat om både sundhedsvæsenet, lønniveau for sygeplejersker samt psykiatriområdet, og mange stemmer blandede sig i denne. Blandt andet har 1.000 psykologer skrevet under på et åbent brev, hvor de beskriver, at de er dybt bekymrede over den aktuelle stigning i mistrivsel i Danmark (Mølgaard & Jensen, 2022). Der forekommer altså at være en række forskellige, fagligt understøttede argumenter for, at denne udvikling må tages alvorligt.

I starten af september 2022 præsenterede Regeringen det nye finanslovsforslag, men på trods af disse mange opråb og ønsker om handling fra Regeringen og Folketingets side så finanslovsforslaget ikke ud til at have et særligt øget fokus på den historisk høje mistrivsel (Bach, 2022). I slutningen af september 2022 blev der dog indgået en bred aftale om en 10-års plan for psykiatrien, hvor området blev sikret en et permanent løft på 0,5 mia. kroner årligt (Sundhedsministeriet, 2022). En længe ventet psykiatriplan er altså endelig vedtaget, og der er måske håb forude for danskernes fremtidige trivsel. Men hvordan løses så komplekse problemer? Kan vi finde frem til et fælles ståsted, hvor det bliver muligt at samarbejde om at løse problemerne i fællesskab - eller står vi måske også i en fællesskabskrise i et samfund, hvor fællesskaberne kan siges at være i opbrud?

1.2. Fællesskaber som løsningsmodel

Sociologen Zygmunt Bauman beskriver denne udvikling og vores verden, som vi kender den i dag gennem begrebet om flydende modernitet (Bauman, 2002: 77). Livsomstændigheder såsom bolig, ægteskab og livslange ansættelsesforhold er ikke længere en givet og kontant del af livet i en senmoderne verden – alt er blevet udskifteligt, og vores verden og vores liv er i konstant forandring. Denne udvikling truer vores fællesskaber, vores fællesskabsfølelse og vores sammenhængskraft (Bauman, 2002: 78). Samtidig argumenterer Bauman for, at individets identitetsdannelse sker gennem fællesskaber, og at fællesskabet derigennem er med til at definere, hvem og hvad vi føler os som. Fællesskaber kan føles trygge, og vi mennesker har brug for at føle os sikre i en foranderlig verden (Bauman, 2002, 11).

Forum mod Psykisk Mistrivsel har udarbejdet en rapport med en række anbefalinger til en forebyggende indsats med henblik på at mindske mistrivsel hos børn og unge. Én af disse anbefalinger lyder på 'Styrk de positive fællesskaber' (Forum mod Psykisk Mistrivsel, 2021: 11). Der eksisterer altså en bevidsthed om vigtigheden i fastholdelsen af fællesskaberne i vores (stigende) individualiserede samfund. Samtidig står vi i en tid, hvor fællesskaber er i opbrud, og hvor flere og flere mennesker føler sig udenfor fællesskabet: *"Flere end 300.000 danskere føler sig alene eller uden for fællesskabet, og unge mellem 16 og 24 år er nu officielt den mest ensomme gruppe i samfundet. Her føler hver 10. sig ensom eller uden for fællesskabet."* (Ladekarl, 2019). Således lyder det i en kronik af Anders Ladekarl, generalsekretær i Røde Kors, som ligeledes påpeger, at undersøgelser viser, at omkring en tredjedel af den danske befolkning savner at være en del af sociale fællesskaber i deres hverdag (Ladekarl, 2019).

Gennem det ovenstående kan det altså siges, at fællesskaber anerkendes som havende stor betydning for mennesker. Argumenterne for, hvorfor det er vigtigt at skabe, udvikle og fastholde fællesskaberne i vores tid, er mange - og der er derfor mange institutioner og organisationer, der arbejder med indsatser, der netop kredser om fællesskaber og benytter disse som metode til forandring. Fællesskaber opfattes og benyttes derigennem som en del af løsningen på mange og forskelligartede problemstillinger i henhold til trivsel, sundhed og livskvalitet, og derigennem anerkendes fællesskaber altså allerede som et metodisk greb. Dette metodiske greb er jeg interesseret i at undersøge nærmere gennem dette speciale. For hvordan kan vi så bruge fællesskaber som en del af løsningen på forskellige problematikker?

1.3. Fountain House – ”mennesker vokser i fællesskaber”

I dette speciale vil jeg undersøge en organisation, der netop arbejder målrettet med fællesskaber – Fountain House. Fountain House er en organisation, der arbejder med psykisk sårbare og psykisk syge gennem meningsfyldte aktiviteter og arbejdsopgaver i et fællesskab med ligesindede. Jeg vil præsentere Fountain House yderligere i afsnit 3. Jeg finder Fountain House som case relevant, da fællesskaber som nævnt ovenfor ofte opfattes som en del af løsningen på forskellige trivselsrelaterede problemer såsom psykisk sårbarhed og dårligt mentalt helbred. Men hvordan kan vi bruge disse fællesskaber? Hvordan arbejder Fountain House med fællesskaber som metode? Hvordan kan vi tænke fællesskaber for en bredere målgruppe end 'blot' de unge? I henhold til ovennævnte trivselskrise finder jeg det relevant at undersøge nærmere, hvad fællesskaber kan – og ikke kan – bidrage med. Jeg er nysgerrig på, hvilken betydning fællesskabet har for mennesker i udsatte (livs)positioner, og jeg interesserer mig for fællesskabets muligheder og begrænsninger. Kan fællesskaber benyttes metodisk som social intervention? Hvis ja - hvad bidrager så til, at fællesskaber kan opleves som meningsfulde sociale interventioner? Derfor vil jeg i dette speciale undersøge, hvorvidt fællesskaberne i Fountain House kan siges at være henholdsvis sociale interventioner og praksisfællesskaber, der bidrager til en oplevelse af meningsfuldhed for brugerne af Fountain House. Dette social interventionistiske perspektiv vil jeg præsentere yderligere i afsnit 6.3.

1.4. Specialets problemformulering

Ud fra ovenstående problematisering har jeg formuleret følgende problemformulering:

Hvordan forhandler medlemmerne mening gennem etableringen af (praksis)fællesskaber i Fountain House, og hvilken betydning får dette for medlemmernes sociale identiteter?

2. Litteraturreview

2.1. Fællesskaber som fænomen og begreb

I henhold til at kunne placere mit speciale i feltet finder jeg det relevant at præsentere et udsnit af den eksisterende forskning. Dertil vil jeg inddrage et perspektiv på fællesskabets betydning for dette speciales målgruppe – mennesker med psykisk sårbarhed. Til dette har jeg udvalgt to forskningsartikler og én forskningsrapport.

2.1.1. ”Fællesskab som fællesgørende bevægelse?”

Artiklen ”*Fællesskab som fællesgørende bevægelse?*” (2013) er skrevet af Iram Khawaja. Khawajas formål med artiklen er at udvikle et (udvidet) fællesskabsbegreb inden for den poststrukturalistiske ramme gennem en udfordring af den eksisterende og gængse forståelse. Hensigten er derigennem at udarbejde en teoretiseret konceptualisering af fællesskabsbegrebet på et empirisk grundlag. Khawaja interesserer sig for, hvordan vi skaber fællesskaber i en verden, som er karakteriseret ved foranderlighed, opbrud og bevægelse (Khawaja, 2013: 511). Jeg vil benytte mig eksemplarisk af denne artikel, da den kredser om muslimskhed, hvilket jeg ikke beskæftiger mig med i dette speciale.

Det klassiske fællesskabsbegreb stammer oprindeligt fra Ferdinand Tönnies’ sociologiske definition *Gemeinschaft* fra 1887 (Khawaja, 2013: 514). Tönnies kendetegnede fællesskabet ved en underliggende, naturlig fælles forståelse – et ”*indre fællesskab med sine egne*” (Khawaja, 2013: 514). Khawaja problematiserer Tönnies’ måde at forstå fællesskaber gennem en kritik af en manglende forståelse af relationer som processuelle, og derigennem argumenterer Khawaja for, at det er vanskeligt at forene Tönnies’ forståelse med hendes epistemologiske perspektiv (Khawaja, 2013: 515). Her drager Khawaja en parallel til situeret læringsteori gennem Jean Lave og Étienne Wenger og deres konceptualisering af fællesskabet gennem begrebet praksisfællesskab (Khawaja, 2013: 517). Her er grundtanken, at subjektet skabes og udvikles gennem deltagelse i fællesskaber (Khawaja, 2013: 517). Begrebet om praksisfællesskab videretænkes af Line Lerche Mørck gennem forståelsen af ”*fællesskab som defineret af, at der er en fælles diskursiv ramme for, hvad der sanktioneres som legitimt, rigtigt og sandt*” (Khawaja, 2013: 518). Khawaja argumenterer hertil for, at det kan være vanskeligt at afgøre, hvorvidt der er tale om én fælles ramme indenfor et

fællesskab, der må siges at være præget af foranderlighed, ustadige processer og ofte flere forskellige (fælles) forståelser (Khawaja, 2013: 518). Khawaja forholder sig altså kritisk til, at noget overhovedet kan forstås og defineres som 'en fælles forståelse', hvilket er sigende for problemforståelsen ved denne teoretisering af fællesskabsbegrebet.

Ovenstående leder mig til Khawajas præsentation af hendes fem centrale dimensioner ved forståelsen af fællesskaber, som hun finder gennem sin empiriske undersøgelse:

1. *“Fællesskabet som proces,*
2. *Fællesskab som noget, man kan tale om, og som noget, der konstant forhandles,*
3. *Fællesskab som situeret og forbundet med subjektivering,*
4. *Fællesskab som hverken overindividuel eller subjektivt,*
5. *Fællesskab som forbundet med belonging.”* (Khawaja, 2013: 535).

Khawaja nytænker fællesskabsbegrebet fra et poststrukturalistisk ståsted og paradigme, hvor problemforståelsen kritisk udfordrer normative forestillinger, teoretiske principper og strukturerende begreber. Den poststrukturalistiske problemforståelse tager udgangspunkt i, at der ikke findes nogen fast diskurs eller forståelse. Virkeligheden, verden og vores måder at forstå disse på er foranderlige og i konstant bevægelse, hvilket ses i Khawajas fem dimensioner, der begrebssætter fællesskabet som en 'proces' og 'noget, der konstant forhandles' (Khawaja, 2013: 525). Khawaja udfordrer altså forståelsen af fællesskabet som noget, der eksisterer i kraft af sig selv, og derigennem har en ontologisk eksistens. Khawajas udvikling af fællesskabsbegrebet med fokus på det processuelle og dynamiske gør det altså vanskeligt at iagttage fællesskabet, som 'noget der bare findes ude i verden'. Denne teoretiske udforskning af fællesskabsbegrebet udmønter sig i en ny begrebsliggørelse, som leder Khawaja til begreber om *fælleshed*, *fællesgørelse* og *belonging* (Khawaja, 2013: 533). Khawaja argumenterer for, at hun i sin empiri finder, at trangen til fælleshed kan begrebssættes gennem belonging: *“Man søger hen til de kontekster, man oplever, at man kan “identificere” sig med. (...) At høre til og blive genkendt og anerkendt i fællesheden, også kaldet 'longing for belonging'.”* (Khawaja, 2013: 536).

De fem dimensioner kan ses som en måde at forstå og tænke fællesskaber fra et poststrukturalistisk perspektiv. Mit formål med denne gennemgang af Khawajas

teoretisering af fællesskabsbegrebet er ikke at arbejde videre med den poststrukturalistiske tilgang, men derimod at udbrede og udfordre den gængse forståelse af fællesskabet, som noget der eksisterer i kraft af sig selv. Jeg lader mig derfor inspirere af Khawajas argument om, at fællesskabet er noget, der dannes og skabes i en processuel, dynamisk og social sammenhæng.

2.1.2. “Unge fællesskaber”

Rapporten *”Unge fællesskaber”* (2017) af Maria Bruselius-Jensen og Niels Ulrik Sørensen beskæftiger sig med unges fællesskaber i det 21. århundrede. Nutidens unge lever i et samfund præget af en øget individualisering, hvilket kan siges at ændre præmissen for fællesskaberne. Fællesskaberne eksisterer selvsagt stadig gennem blandt andet sportsklubber, foreninger, uddannelser med videre, og samtidig opstår flere nye former for fællesskaber såsom digitale fællesskaber (Bruselius-Jensen og Sørensen, 2017: 9). Hermed er argumentet altså, at individualiseringen i højere grad ændrer forudsætningen for deltagelse i fællesskaber i dag. Undersøgelsen belyser, hvordan unge begrebsliggør fællesskabet samt hvordan unge tillægger fællesskabet betydning i dag, hvilket jeg finder relevant i henhold til min afdækning af fællesskabet som begreb. Forskningsprojektet tager udgangspunkt i unge som primær målgruppe, hvilket betyder, at denne rapport ej heller er heldækkende for dette speciales målgruppe, hvorfor jeg vil tilgå rapporten eksemplarisk ligesom ved den foregående.

Forskningsprojektet beror på en stor mængde empirisk materiale, som blandt andet viste, at de unge havde svært ved at beskrive fællesskabets betydning. Unge oplever fællesskabet som en flydende størrelse, som uden tvivl føles vigtig for dem, og som ligeledes sameksisterer med en række normative værdier - de unge har generelt set en oplevelse af, at de skal være en del af flere forskellige fællesskaber, have mange og stærke venskaber - og at dette er afgørende for, hvordan de ser og opfatter sig selv (Bruselius-Jensen og Sørensen, 2017: 22). Mange af de unge føler, at mængden af fællesskaber udgør et parameter, der indikerer, hvordan de klarer sig i livet generelt. Fællesskabet bliver hermed en vigtig del af den enkeltes identitetsprojekt - de unge skaber og forstår sig selv gennem de fællesskaber, de er en del af (Bruselius-Jensen og Sørensen, 2017: 62). Lige netop denne pointe gør det sårbart for de unge at deltage (og ikke at deltage) i fællesskaber, og de unge kan dermed være tilbøjelige til at bebrejde sig selv, hvis de indgår i enten ‘for få’ eller ‘de forkerte’ fællesskaber.

De unge ser det som deres eget ansvar at skabe, blive en del af, vedligeholde og fastholde fællesskaberne i deres liv (Bruselius-Jensen og Sørensen, 2017: 65).

Forskningsrapporten læner sig til dels op ad Khawajas ståsted: en forståelse af *“fællesskaber, som ikke bare er noget, der findes ’derude’, men derimod er noget, som bliver til ved, at man oplever og identificerer sig som en del af noget fælles. Denne oplevelse og identifikation stadfæstes ikke bare en gang for alle, men kræver fælles erfaringer, der bliver til gennem løbende samtaler og fortællinger.”* (Bruselius-Jensen og Sørensen, 2017: 13-14). Samtidig tager denne forskningsrapport udgangspunkt i hverdagslivet, hvor fokus har været at undersøge fortællingerne omkring fællesskaber og deltagelsen i samme. Undersøgelsen tager derved et narrativt udgangspunkt, hvor man blandt andet søger at forstå, hvordan livet opleves meningsfuldt for den enkelte gennem fortællinger (Bruselius-Jensen og Sørensen, 2017: 21). Jeg er inspireret af denne tilgang, da den muliggør, at man kan søge at forstå eksempelvis fællesskabets betydning ud fra den enkeltes perspektiv, og at dette perspektiv herigennem er både gældende og legitimt. Heri ligger en problemforståelse, som ser narrativer som noget, vi skaber - og derigennem ligeledes kan ændre. Narrativer udgør en (midlertidig) ‘sandhed’ - en subjektiv oplevelse af virkeligheden - men denne sandhed er dynamisk og foranderlig, da det hele tiden er muligt at ændre den dominerende (selv)fortælling og derigennem ændre problemforståelse. Gennem denne forskningsrapport vil jeg særligt lade mig inspirere af forståelsen af den enkeltes perspektiv som legitimt.

2.1.3. ”Forandringer sker i fællesskab”

I artiklen *”Forandringer sker i fællesskab”* (2016) undersøger Jonna Nøttrup unges muligheder for at deltage i et fællesskab. Gennem hendes forskningsartikel beskæftiger hun sig med unge med psykisk sårbarhed, og målgruppen går under én samlet betegnelse: unge med psykisk sårbarhed (Nøttrup, 2016: 77). Endnu en gang tager artiklen udgangspunkt i et ungeperspektiv, men jeg vil i denne sammenhæng benytte mig af artiklen til udbrede min forståelse for fællesskabets betydning for mennesker med psykisk sårbarhed generelt. Der har tidligere hersket en generel forståelse af psykisk sårbarhed, hvor man søgte at opspore og identificere symptomer med henblik på at helbrede den enkelte fra lidelsen – altså en patologisk forståelse af psykisk sårbarhed (Nøttrup, 2016: 75). Gennem denne forståelse tillægges den unge et stort ansvar for egen bedring, da den enkelte unge må indgå i sin (egen)

forandringsproces, og hvis dette mislykkes, så må det jo 'ganske givet' læses som en manglende forandringsvilje hos den enkelte unge (Nøttrup, 2016: 76).

Et andet perspektiv der præsenteres af Nøttrup, er psykisk sårbarhed som noget socialt konstrueret - en kategorisering, der ikke kan isoleres fra dens sociale kontekst (Nøttrup, 2016: 76). Her søger man i højere grad at ruste den unge til at skabe forandring i sig selv gennem blandt andet at bidrage til udviklingen af flere og nye handlingsmuligheder (Nøttrup, 2016: 77). Flere forskere påpeger, at psykisk sårbarhed er et socialt indlejret fænomen, der blandt andet kan have sine forklaringsårsager i senmoderniteten og nyliberalismens stigende individualisering (Nøttrup, 2016: 77). Der påhviler et øget ansvar på den enkelte i henhold til at skabe sig selv og sin egen identitet i en i forvejen kompliceret livsperiode, hvor livet er i opbrud, da den unge går fra ung til voksen (Nøttrup, 2016: 77). Dertil lever vi i et samfund, hvor fællesskaber ofte ikke længere er givet på forhånd - familie og lokalsamfund udgør ikke længere nødvendigvis fundamentet for den unges identitetsskabelse. Det står pludselig den enkelte frit for at skabe sig selv i en verden, hvor alle muligheder og døre står åbne. Her opstår denne øgede ansvarsplæggelse af individet, der pludselig står med ansvaret for at skabe sig selv - og hvis denne proces mislykkes, så kan skylden kun placeres ét sted: hos den unge selv (Nøttrup, 2016: 77). Netop derfor kan kategorien 'syg' synes attraktiv, mener Nøttrup, da den patologiske forståelse af individet som syg bidrager til at vanskeligheder med livsførelsen ikke længere føles som udelukkende selvforskyldt. Nøttrup beskriver hertil, at forskning viser, at denne målgruppes største udfordring er ikke aktiv-deltagelse: ikke-deltagelsen i både samfundets større og mindre fællesskaber kan medføre både ensomhed, udenforskab og manglende tro på sig selv (Nøttrup, 2016: 78).

Nøttrup beskriver dertil fænomenet skæbnefællesskab. Dette definerer hun ved et fællesskab, hvor man gennem en følelse af noget fælles skaber en "*indre kollektiv identifikation – et fælles VI*" (Nøttrup, 2016: 81). Her mener Nøttrup, at der foreligger en risiko for, at man fastholdes i sin opfattelse af sig selv gennem dette fællesskab, hvor man er fælles om ikke at slå til (Nøttrup, 2016: 81). Derudover beskriver Nøttrup begrebet værdifællesskab – et fællesskab der opstår på baggrund af fælles værdier og interesser (Nøttrup, 2016: 84). Nøttrup beskriver denne type fællesskab, som særligt vigtig i henhold til at opleve sammenhold og anerkendelse. I denne type fællesskaber er det muligt for den

enkelte at bidrage til fællesskabet gennem aktivt engagement, hvilket kan lede til udviklingen af en (ny) deltagelsesidentitet, hvilket kan bidrage til en alternativ selvopfattelse gennem nye erfaringer (Nøttrup, 2016: 89). Disse to versioner af fællesskabsbegrebet finder jeg relevant i henhold min undersøgelse af fællesskaberne i Fountain House.

2.2. Mit forskningsbidrag

Med dette speciale søger jeg at bidrage til forskningen gennem et casestudie, hvor jeg vil undersøge fællesskabers betydning. Jeg ønsker at undersøge fællesskabers betydning på tværs af aldersgrupper, da Fountain Houses målgruppe er 18-65 år, mens hovedparten af den præsenterede forskning i dette litteraturreview har kredset om unge. Jeg mener, at der er fare for, at vi glemmer at tænke trivsel hos den generelle befolkning ved at stærkt fokus på en ung målgruppe - blandt andet præget af mediernes vinkling samt tal fra de seneste to Nationale Sundhedsprofiler. Med dette speciale ønsker jeg derfor at bidrage med en undersøgelse, der tager udgangspunkt i en bredere målgruppe. Dertil ønsker jeg at bidrage til forskningen med en undersøgelse, der belyser fællesskaber som sociale interventioner. Jeg vil undersøge og søge forstå, hvilke dimensioner der kunne siges at have betydning for, at et fællesskab kan forstås, opfattes og føles som en meningsfuld social intervention. Jeg vil derigennem bidrage med dette social interventionistiske perspektiv, hvor jeg definerer fællesskaber som sociale interventioner. Dette har jeg ikke kunne finde eksisterende forskning, der gør. Jeg er dog klar over, at mit speciale kun vil kunne bidrage med et snævert bidrag til forskningen, da mit speciale beskæftiger sig med en konkret case, hvilket begrænser vidensproduktionen væsentligt, og dermed skaber en case-baseret viden, der kun kan benyttes eksemplarisk.

3. Præsentation af case

3.1. Fountain House

Fountain House (herfra FH) er en organisation, der udbyder aktivitets- og samværstilbud for psykisk sårbare (Fountain House, 2019: 1). Juridisk set er FH et værested efter Servicelovens §104 (Fountain House, 2019: 5). FH henvender sig til mennesker, der på den ene eller anden måde er i krise eller er blevet væltet omkuld af livet. I FH kan man finde støtte og genkendelse i et ligeværdigt fællesskab, der giver mulighed for at opbygge nye relationer og finde styrke til at få fodfæste i livet igen. I FH arbejder man ud fra en overbevisning om, at *"mennesker vokser i fællesskaber"*, og at mennesker kan komme sig fra psykisk sårbarhed i *"et helende og ligeværdigt fællesskab"* (Fountain House, 2019: 1).

FH-modellen stammer tilbage fra 1940'ernes New York, hvor en gruppe tidligere psykiatriske patienter oprettede en social klub med henblik på støtte hinanden i bedre at kunne finde tilbage til samfundet efter udskrivelse (Fountain House, 2019: 5). Denne klubhusmodel har senere både udviklet og udbredt sig over hele verden med omkring 350 klubhuse. FH København blev etableret som et forsøgsprojekt i 1986 og fungerede dengang som et supplement til hospitalsvæsenets psykiatriske afdelinger (Fountain House, 2019: 5). Brugere af FH inddrages i et fællesskab med fokus på demokratiske beslutningsprocesser, hvor alle høres, og alles meninger vægtes lige højt. Ledelse, personale og brugere arbejder ligeværdigt sammen omkring husets opgaver, hvor deltagelse, inddragelse og medindflydelse er bærende (Fountain House, 2019: 8).

I FH defineres de, som er brugere af huset, som 'medlemmer'. Et medlem er derved en person med psykisk sårbarhed, der har et igangværende forløb i FH. Visionen omkring medlemskabet og italesættelsen af brugere som medlemmer i FH er, at *"psykisk sårbare bliver medlemmer i stedet for patienter eller klienter"* (Fountain House, u.å). Medlemsbegrebet bliver derigennem en måde at opbygge et ligeværdigt ansvarsforhold i øjenhøjde med målgruppen. Derfor vil jeg ligeledes benytte mig af begrebet medlem gennem dette speciale.

3.1.1. Fountain House – et hus opdelt i tre

FH er inddelt i tre enheder: Kernehuset, Bogstøtten og Ungehuset Fontana (Fountain House, 2019: 5). Opstart i FH er frivillig og kræver ikke visitation fra sagsbehandler, og langt de fleste medlemmer er fra enten Københavns eller Frederiksberg Kommune (Fountain House, 2019: 6). Ved opstart i FH får det enkelte medlem en kontaktperson tilknyttet, hvor personlige mål og motivation italesættes og nedskrives, og der udarbejdes derefter en plan for forløbet i samarbejde med medlemmet (Fountain House, 2019: 9).

Kernehuset er et arbejdsfællesskab for psykisk sårbare mennesker mellem 18-65 år (Fountain House, 2019: 5). I Kernehuset drives husets café, kontor, køkken samt værksted. Medlemmerne i Kernehuset deltager i den daglige drift af huset ved at tage vagter i de forskellige områder af huset. Medlemmerne arbejder ud fra et individuelt tilpasset arbejdsskema, hvor diverse behov og eventuelle problematikker tilgodeses. Medlemmerne i Kernehuset har en struktureret arbejdsdag med faste ugentlige vagter, hvor de støttes i udviklingen af diverse kompetencer såsom madlavning, kundebetjening, it-support, værktøjshåndtering med videre. Medlemmerne tilbydes dertil støttende samtaler og sparring med personalet, socialt samvær med ligesindede i et fællesskab med fokus på deltagelse og medlemsinddragelse (Fountain House, 2019: 5).

Ungehuset Fontana er et undervisningsfællesskab for psykisk sårbare unge i alderen 18-30 år (Fountain House, 2019: 6). Ungehuset Fontana tilbyder medlemmerne undervisning i tre forskellige kreative fag: billedkunst, keramik og musik. Undervisningen ligger på faste dage spredt hen over ugen, hvor de unge mødes i mindre hold til en struktureret undervisningsdag. Ligesom i Kernehuset udarbejdes et individuelt tilpasset ugeskema, hvor forskellige behov og eventuelle problematikker tilgodeses. Medlemmerne støttes i at skabe en god struktur for deres uge samt udvikle kreative og sociale kompetencer. Derudover støttes de unge gennem personlige vejledningssamtaler med personalet i et ligeværdigt fællesskab med fokus på det sociale samt gode (studie)rutiner (Fountain House, 2019: 6).

Bogstøtten er et studiefællesskab for psykisk sårbare studerende (Fountain House, 2019: 6). I Bogstøtten kan man finde ro til at studere i husets læserum samt få sparring med andre studerende i en lignende livssituation. Dertil kan man få undervisning i studieteknik og eksamenstræning. I Bogstøtten kan man få støtte til at komme igennem studiet gennem et

alternativt studiemiljø, sparring med personalet, individuel vejledning samt mulighed for at udbrede sit netværk i et fællesskab med ligesindede (Fountain House, 2019: 6).

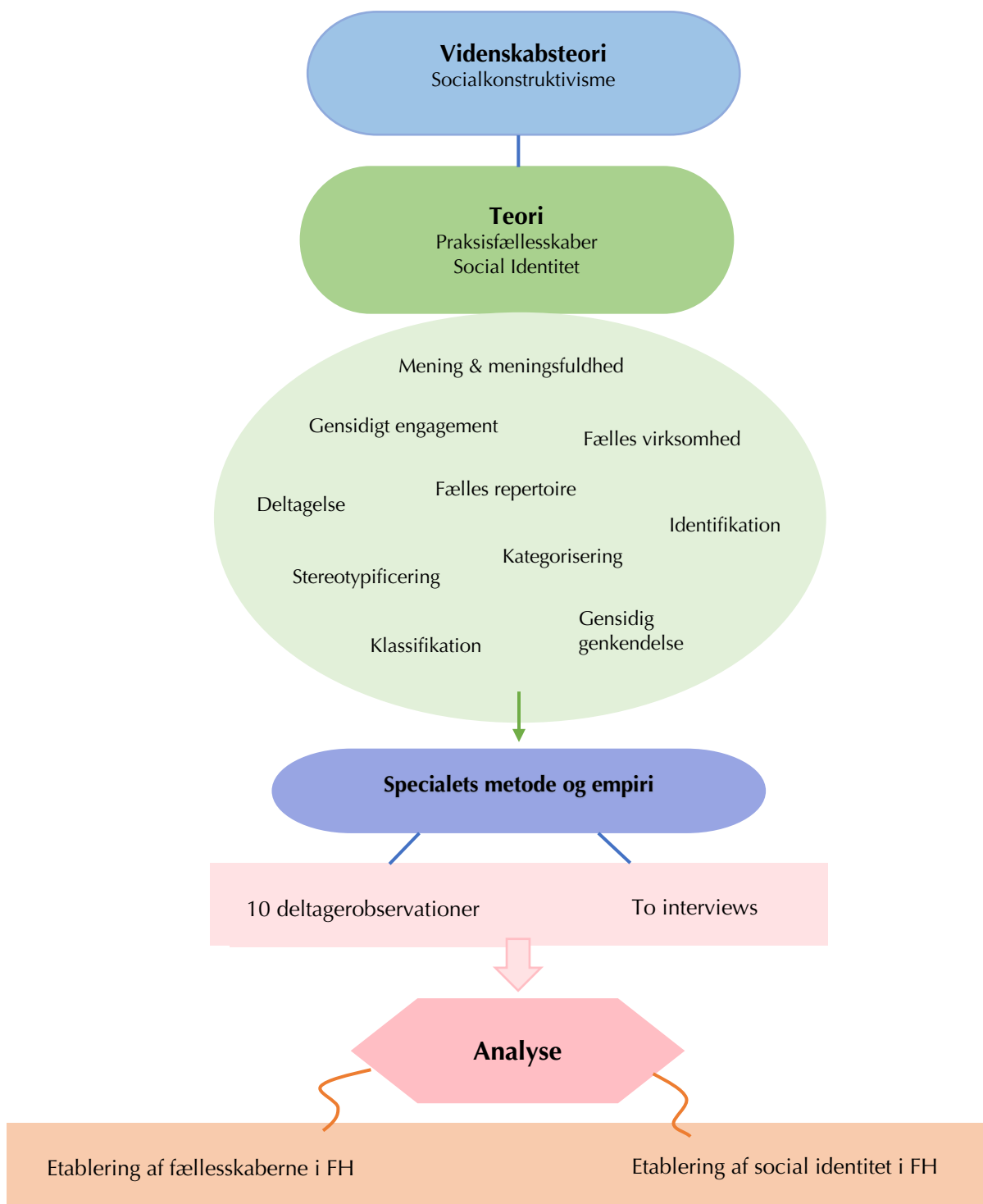
På tværs af husets tre afdelinger er der ligeledes aktiviteter for hele huset, hvor medlemmerne færdes og omgiver sig med de andre medlemmer. Disse lyder blandt andet på fællesmøder, 15 minutters daglig rengøring, fester, aftenarrangementer, fællesspisninger med videre.

3.1.2. Fountain House – en mangfoldig målgruppe

FH København har omkring 350 medlemmer i forløb årligt - nogenlunde ligeligt fordelt mellem husets tre afdelinger dog med flest medlemmer i Bogstøtten. På dagligt niveau er der omkring 40 medlemmer i huset, hvor gennemsnitsalderen ligger på omkring 34 år (Fountain House, 2019: 13). Målgruppen er voksne med psykiske lidelser, men der stilles ikke krav om dokumentation, hvilket medfører, at der er stor diversitet indenfor målgruppen. Det er forskelligt, hvilken baggrund de forskellige medlemmer kommer med, og om de opfatter og derigennem omtaler sig selv som psykisk sårbare eller som havende en psykisk sygdom eller lidelse – dog har størstedelen af husets medlemmer været tilknyttet psykiatrien (Fountain House, 2019: 4).

FH er metodisk inspireret af Lev Vygotsky og arbejder ud fra et udgangspunkt om, at recovery er en personlig proces, der dog udvikles i forskellige sociale sammenhænge, og at det derigennem er muligt for mennesker at *”komme sig fra selv de mest alvorlige psykiske problemer”* (Fountain House, 2019: 1). Recovery defineres blandt andet af Alain Topor ved *“at komme sig”* (Topor, 2003: 41). I arbejdet med recovery i FH er der fokus på den enkelte, og hvad den enkelte finder meningsfuldt i arbejdet med sin egen recoveryproces. Gennem FH tilbydes medlemmerne nye muligheder gennem udvikling af nye relationer og kompetencer (Fountain House, 2019: 3).

4. Specialets design

DEL 2

Teoretisk ramme

5. Videnskabsteoretisk afsæt

5.1. Socialkonstruktivisme

Ved socialkonstruktivisme forstås virkeligheden som fortolket - vores erkendelse af virkeligheden former virkeligheden, og enhver fortolkning af virkeligheden må blot ses som ét perspektiv denne (Rasborg, 2021: 403). En fortolkning af virkeligheden er altså et perspektiv, som vi lægger ned over virkeligheden - vi præger og former virkeligheden. Vi vil herigennem ikke kunne opnå en erkendelse af den 'virkelige virkelighed' (Rasborg, 2021: 403). Vores forståelse af virkeligheden, vores viden og vores erkendelse af samme er derved aldrig en direkte afspejling, hvilket udgør socialkonstruktivismens anti-realistiske perspektiv (Rasborg, 2021: 405). Opgøret med den realistiske erkendelsesteori medfører ligeledes et opgør med virkeligheden som objektiv - virkeligheden eksisterer ikke uafhængig af vores viden og erkendelse om den (Rasborg, 2021: 407). Erkendelsen af virkeligheden og viden om samme må derved ses som foranderlig - den vil forandre sig løbende og i takt med samfundets udvikling (Rasborg, 2021: 408). Hertil skelnes imellem forskellige former for socialkonstruktivisme, hvorfor socialkonstruktivismen må ses som et komplekst begreb (Rasborg, 2021: 404). Grundlæggende er dog, at samfundsmæssige fænomener ses som foranderlige, som skabes gennem historiske og sociale processer (Rasborg, 2021: 403). Det erkendelsesteoretiske perspektiv opfatter vores erkendelse af virkeligheden som afhængig og præget af sociale omstændigheder, og heri ligger en overbevisning om, at sociale fænomener skabes gennem sociale processer, social praksis og social interaktion (Rasborg, 2021: 405). Ved den erkendelsesteoretiske variant ses vidensproduktionen om virkeligheden som konstrueret, hvorimod den ontologiske variant ser selve virkeligheden som konstrueret (Rasborg, 2021: 406).

Min socialkonstruktivistiske forståelse og udgangspunkt for dette speciale lader sig inspirere af nedenstående citat:

"(...) viden er sammenvævet med praksis, og menneskers praksisser er en central komponent af den sociale virkelighed. Man kunne fx ikke beskrive visse givne sociale hændelser (...), med mindre deltagerne eller flertallet af dem opfattede det, de var

i gang med, i netop disse kategorier og bevidst opførte sig i overensstemmelse med de normer, der følger heraf.” (Collin, 2003: 29 i Rasborg, 2021: 408).

Min ontologiske forståelse tager altså udgangspunkt i, at verden må ses som fortolket - min undersøgelse er blot ét perspektiv på en virkelighed. Denne virkelighed er dertil afhængig af både kulturelle, sociale og samfundsmæssige betingelser og processer, hvilket får betydning for den virkelighed, vi søger at forstå. Derfor vil vidensproduktionen altid være både foranderlig, situeret og afhængig af den historiske, samfundsmæssige og sociale kontekst, som forskningen befinder sig i. I forlængelse heraf tager min epistemologiske forståelse udgangspunkt i, at viden om praksis må skabes i og gennem praksis - med henblik på at skabe viden om praksis må man altså tage del i praksis. Herigennem mener jeg, at (sociale) fænomener må undersøges i den kontekst, de befinder sig i, hvilket medfører, at specialets videnskabsteoretiske ståsted, teoretiske ramme samt metodiske valg er sammenhængende.

6. Teoretiske perspektiver

6.1. Praksisfællesskaber - Étienne Wenger

Gennem 1920'erne og 30'erne udviklede Lev Vygotsky, Alexander Luria og Aleksej Leontjev grundlaget for virksomhedsteorien (Broström, 2005: 202). Dette blev senere videreudviklet – blandt andet gennem læringsteori med bidrag fra Étienne Wenger og Jean Lave (Broström, 2005: 210). Ved virksomhedsbegrebet beskriver Leontjev: “*de processer som realiserer et eller andet menneskeligt forhold til virkeligheden og tilfredsstiller et tilsvarende behov for mennesket.*” (Leontjev, 1977: 565 i Broström, 2005: 202). Lave og Wenger argumenterer for, at læring er noget, der sker i (og er bundet op på) et praksisfællesskab - et konkret fællesskab, som ikke nødvendigvis kan overføres til andre og nye sammenhænge (Broström, 2005: 216). Det socialkonstruktivistiske perspektiv ligger ligeledes i antagelsen om læring som et socialt samspil, der danner grundlaget for individets konstruktion af verdensforståelsen (Broström, 2005: 217). I det følgende vil jeg tage udgangspunkt i Wengers værk *Praksisfællesskaber* (2004).

6.1.1. Læring gennem (social) deltagelse

Wenger er inspireret af socialkonstruktivismen gennem perspektivet på læring som noget, der skabes imellem mennesker og som konstant udvikles og forhandles. Heri ligger ligeledes en antagelse om, at hvis læring opstår i sociale kontekster og sammenhænge, så må individet ligeledes involvere sig i fællesskaber for at kunne lære (Wenger, 2004: 13). Heri ligger altså en antagelse om, at læring sker gennem social deltagelse, og at deltagelsen består i, at vi mennesker deltager i sociale fællesskaber og de praksisser, der findes heri, og at vi gennem fællesskaber konstruerer og skaber vores identitet (Wenger, 2004: 14). Dertil er deltagelse en konstant og uundgåelig del af hverdagslivet: “*deltagelse som sådan er ikke noget, vi tænder og slukker for*” (Wenger, 2004: 71). Derfor ser Wenger deltagelse (og derigennem læring) som en social proces, som i sidste instans leder til en oplevelse af mening. Denne læring udmønter sig i en række praksisser inden for fællesskabet gennem udøvelse af fælles virksomhed og praksis. Denne type fællesskab betegner Wenger som et praksisfællesskab (Wenger, 2004: 59). Vi mennesker er konstant i gang med at udøve og indgå i alskens former for praksisfællesskaber - som ligeledes kan siges at bestå i form af virksomheder (Wenger, 2004: 59). Når vi kollektivt definerer og engagerer os i disse virksomheder, engagerer vi os

ligeledes i hinanden: vi interagerer med hinanden og med verden. Herigennem afstemmer vi vores relationer til hinanden og til verden, hvilket Wenger samlet set definerer som kollektiv læring (Wenger, 2004: 59).

6.1.2. Sammenhæng gennem fælles praksis

Der findes praksisfællesskaber alle vegne: I hjemmene, på arbejdspladserne, på uddannelsesinstitutionerne, i sportsklubberne og så videre. Vi indgår alle i flere forskellige praksisfællesskaber i løbet af vores liv (og ofte flere forskellige på samme tid), og indenfor disse praksisfællesskaber udvikles en række praksisser, rutiner, symboler, konventioner med videre (Wenger, 2004: 16). Fællesskaber er en fast integreret del af vores hverdagsliv, og ofte synes de så selvfølgelige, at vi ikke tænker over dem.

Wenger opdeler praksisfællesskabsbegrebet i to: praksis og fællesskab. Tilsammen udgør de to elementer praksisfællesskabet, som skal ses som én enhed (Wenger, 2004: 89). Praksisbegrebet henviser til de handlinger, som bidrager til en oplevelse af mening: *"Det er handling i en historisk og social kontekst, der giver det, vi gør, struktur og mening. I den forstand er praksis altid social praksis."* (Wenger, 2004: 61). Wenger ser praksis som kilde til *"sammenhængen i et fællesskab"* (Wenger, 2004: 89). I opretholdelsen af den fælles praksis investerer fællesskabets medlemmer til den fælles historie og i hinanden (Wenger, 2004: 109). Dertil kommer begrebet om fællesskab. Wenger karakteriserer fællesskabsbegrebet gennem tre dimensioner: 1) Gensidigt engagement, 2) Fælles virksomhed og 3) Fælles repertoire (Wenger, 2004: 90). Disse tre dimensioner udgør en række egenskaber, som Wenger argumenterer for, kendetegner et fællesskab. Disse dimensioner fungerer som den praksis, der bidrager til sammenhængen i et fællesskab - og som derigennem bliver et praksisfællesskab (Wenger, 2004: 90). I det følgende vil jeg præsentere disse tre dimensioner.

1) Gensidigt engagement

Dette begreb består af de handlinger - og den praksis - som fællesskabets deltagere engagerer sig i. Heri ligger arbejdet med at opretholde og vedligeholde fællesskabet - og derigennem bidrage til sammenhængen inden for fællesskabet - gennem handlinger såsom at skabe tilhørsforhold, forhandle mening, gøre ting sammen og give fællesskabet opmærksomhed (Wenger, 2004: 92). Når praksisfællesskabet vedligeholdes gennem

gensidigt engagement, forbinder det fællesskabets deltagere og skaber indbyrdes (og gensidige) relationer. Det er dermed det gensidige engagement i den fælles praksis, der forbinder deltagerne med hinanden (Wenger, 2004: 95).

2) Fælles virksomhed

Fælles virksomhed forhandles kollektivt, hvilket gør det til 'noget fælles' (Wenger, 2004: 96). Denne forhandlingsproces kan skabe (gensidige) ansvarsrelationer blandt de involverede i praksisfællesskabet (Wenger, 2004: 99). Forhandlingsprocesserne kan udmønte sig i forskellige regler, normer og værdisæt - både de eksplicite og implicite - og derigennem et kollektivt produkt (Wenger, 2004: 96). Det kollektive produkt udgør altså en række (gensidige) ansvarlighedsaspekter, som ofte føles fast integrerede og selvfølgelig inden for fællesskabet, men som samtidig hele tiden er en del af en konstant forhandlingsproces og udvikling af den fælles virksomhed (Wenger, 2004: 100).

3) Fælles repertoire

Dertil kommer udviklingen af et fælles repertoire. Her refereres til de ord, rutiner, historier, gestus, symboler med videre, som er blevet en fast forankret del af praksissen inden for praksisfællesskaberne (Wenger, 2004: 101). Det fælles repertoire bliver ligeledes en ressource for meningsforhandling, da det fælles repertoire kan bruges til at forhandle (fælles) mening (Wenger, 2004: 102).

6.1.3. Forhandling af mening

Som nævnt i det ovenstående argumenterer Wenger gennem praksisbegrebet for, at der er handlinger, som bidrager til en oplevelse af mening. Her beskriver Wenger særligt mening gennem "*hverdagserfaring*" (Wenger, 2004: 66). Mening opstår og findes gennem en proces, som Wenger kalder for meningsforhandling. Igennem denne proces skaber, genforhandler og omfortolker vi meningshistorier i de sammenhænge, vi indgår i, hvilket udgør en konstant meningsforhandlingsproces (Wenger, 2004: 67). Det er igennem denne proces, at vi oplever hverdagen, tilværelsen og verden som meningsfuld, og meningsforhandlingen er derigennem en del af, at vi engagerer os i verden.

6.1.4. Tingsliggørelse (og deltagelse)

Gennem begrebet om tingsliggørelse beskriver Wenger endnu en måde, hvorpå vi producerer mening gennem engagement i verden. Begrebet benyttes til, at *“udtrykke den tanke, at det, der gøres til et konkret, materielt objekt egentlig ikke er et konkret, materielt objekt.”* (Wenger, 2004: 72). Det er altså en måde at projicere mening ud i verden, hvorigennem vi opfatter og forstår noget, som eksisterende i verden og som havende en virkelighed i sig selv - vi tingsliggør altså praksis gennem historier, udtryk, fortællinger, symboler med videre (Wenger, 2004: 73). Tingsliggørelsen medfører altså ikke nødvendigvis et fysisk produkt, men henviser ligeledes til processen. Dertil er Wengers begreb om tingsliggørelse tæt knyttet til begrebet om deltagelse. Gennem tingsliggørelse er deltagelse uundgåelig, og Wenger ser altså disse som et uløseligt forbundet begrebspar.

6.2. Social Identitet - Richard Jenkins

Richard Jenkins er sociolog og er, ligesom Wenger, inspireret af socialkonstruktivismen og dertil optaget af identitetens sociale dimensioner. Jenkins' hovedpointe er, at social identitet er en uundgåelig del af den sociale verden, hvor vi gennem sammenligning med hinanden samt en forståelse for ligheder og forskelle skaber sociale relationer (Jenkins, 2006: 12). Gennem en afkodning af den sociale sammenhæng skaber vi en forståelse for både andre og os selv, og herigennem også en forståelse af, hvordan vi skal begå os i bestemte sociale sammenhænge. Vi forsøger gennem kategoriseringer at forstå andre mennesker, hvordan vi skal agere og forholde os i samspillet med dem, og herigennem hvordan vi kan forstå og tilgå verden (Jenkins, 2006: 12). Ifølge Jenkins er social identitet noget dynamisk, noget der konstant er i udvikling og kan forhandles, kommunikeres og forandres (Jenkins, 2006: 12). Identitet er ikke givet på forhånd, og gennem socialt samspil er vi i konstant forhandling med os selv og andre, hvilket gør identitet uløseligt forbundet til det sociale (Jenkins, 2006: 12). Jenkins mener herved, at ordet 'social' foran identitet er overflødigt, da alle identiteter per definition er sociale identiteter (Jenkins, 2006: 28). I dette afsnit vil jeg tage udgangspunkt i Jenkins værk *Social Identitet* (2006).

6.2.1. Sammenligning og (gensidig) genkendelse

Jenkins fremhæver sammenligning og genkendelse i sit teoretiske blik på identitet. Han argumenterer for, at identitetsbegrebet har to sammenligningsgrundlag: lighed og forskellighed (Jenkins, 2006: 28). Jenkins ser identitet som noget aktivt, der ikke bare 'er' i kraft af sig selv - det er noget, vi aktivt skaber blandt andet gennem gensidig genkendelse og sammenligning. I denne sammenlignings- og genkendelsesproces dannes og etableres relationer (Jenkins, 2006: 29).

6.2.2. Individuel / kollektiv identifikation og kategorisering

Jenkins ser individuel og kollektiv identifikation som uadskillelige, da begge identifikationsformer opstår gennem samspillet imellem forskelle og ligheder: den individuelle identifikation beror på forskelligheder, hvor den kollektive betoner ligheder (Jenkins, 2006: 41). Vi mennesker identificerer både os selv og andre gennem en indre-ydre-dialektik, hvor selvbilledet (den indre selvdefinition) holdes op imod det offentlige billede (andres ydre definition) (Jenkins, 2006: 45). Ved den kollektive identitet sonderer Jenkins

imellem (indre) gruppeidentifikation og (ydre) kategorisering (Jenkins, 2006: 46). Gruppeidentifikationen er kendetegnet ved, at gruppen identificerer og forstår sig selv “*som en gruppe for sig selv*” (Jenkins, 2006: 46), hvorimod kategorisering defineres ved en gruppe, der identificeres af andre som “*en kategori i sig selv*” (Jenkins, 2006: 46).

6.2.3. Stereotypificering og klassifikation

Når vi tilskriver folk at være ‘en bestemt type’, så læser vi dem ind i en antagelse om, hvad man kan forvente af personen - “*en, der pr. definition opfører sig sådan*” (Jenkins, 2006: 151). Denne tilskrivelse af en bestemt identitet gennem *stereotypificering* er en vigtig del af den *identifikations- og klassificeringsproces*, som vi konstant (og ofte ubevidst) er foretager os i mødet med andre mennesker. Dette gør vi i forsøget på at forstå verden og hinanden. I en kompleks verden med mange og konstante indtryk søger vi at drage slutninger og gøre den (sociale) verden mere forståelig og forudsigelig, hvilket bidrager til oplevelsen af mening (Jenkins, 2006: 155). Denne proces er ikke nødvendigvis fjendtlig, og stereotypificering sker gennem en klassifikationsproces, der både kan være indre eller ydre styret, hvor den indre er defineret ved forskelle, og den ydre er defineret ved ligheder (Jenkins, 2006: 46).

6.2.4. Symbolsk konstruktion

Begrebet om symbolsk konstruktion (af fællesskaber) henviser til måden, hvorpå “*mennesker konstruerer en fornemmelse af sig selv og deres medmennesker som ‘hørende’ til i en bestemt lokalitet, eller et bestemt miljø, af relationer og interaktion, og sammen med - hvis ikke - til hinanden.*” (Jenkins, 2006: 137). I denne opfattelse ligger en differentiering mellem forskellighed og lighed - og herigennem en differentiering mellem ‘os’ og ‘dem’ (Jenkins, 2006: 138). I den symbolske konstruktion af fællesskabet foreligger dertil et argument om, at fællesskabet er en symbolsk konstruktion, som bruges både retorisk og strategisk. Dertil repræsenterer fællesskabet et fælles symbolsk domæne: en række fælles symboler, der får fællesskabet til at føle eller tro på, at de adskiller sig fra andre fællesskaber (Jenkins, 2006: 139). Her ses det altså, at Jenkins er inspireret af et socialkonstruktivistisk perspektiv, hvor fællesskabet ses som en konstruktion (Jenkins, 2006: 140).

6.3. Social intervention og mening(sfuldhed)

Da jeg skriver speciale i Sociale Interventionsstudier finder jeg det relevant at præsentere denne retnings perspektiv på mening og meningsfuldhed, og det er herigennem denne definition, jeg vil benytte mig af gennem min analyse. Dertil er det vigtigt at nævne, at både Wenger og Jenkins benytter sig af begreber om mening, hvilke i høj grad kan forenes med dette perspektiv på mening og meningsfuldhed, men jeg finder det relevant at benytte dette som fælles fundament for analysen.

En intervention indebærer *“et vist brud med en ellers given eller selvfølgelig udvikling - eller et ellers oplagt udfald - i en igangværende proces.”* (Krøjer & Dupret, 2016: 11). Begrebet intervention henviser herved til en form for indgriben eller indsats, og derigennem benyttes begrebet som akademisk og fagligt begreb. Det sociale aspekt ved social intervention henviser til det relationelle imellem mennesker, og tilsammen udgør dette begrebet social intervention. I denne sammenhæng benytter jeg mig af begrebet ud fra forståelse for vigtigheden i, at interventioner har øje for de (allerede eksisterende) menneskelige relationer ved indgriben i menneskers liv (Krøjer & Dupret, 2016: 12). En social intervention kan i denne sammenhæng forstås som en proces:

“(...) en proces, hvor respektive aktører inddrages i et demokratisk og emanciperende samarbejde, hvori alle aktører oplever udvikling og meningsfulde forandringer.” (Willaa & Petersen, 2019: 64).

For at en intervention kan siges at være social må den opleves som meningsfuld for de involverede parter (Krøjer & Dupret, 2016: 9). Menneskets oplevelse af meningsfuldhed ses som et altafgørende grundlag for et godt hverdagsliv - at opleve hverdagslivet som meningsfuldt danner fundament og grobund for at opleve selve tilværelsen som værdifuld (Krøjer & Dupret, 2016: 9). I denne forståelse ses meningsfuldhed som noget, der opleves subjektivt, men som skabes socialt og i samspil med andre (Krøjer & Dupret, 2016: 9).

6.4. Kobling af tre teoretiske perspektiver

Ovenstående tre teoretiske perspektiver skal bidrage til dette speciale på forskellig vis. Wengers begrebssæt om praksisfællesskaber giver mig et analyseapparat, hvorigennem jeg vil undersøge om FH's fællesskaber fungerer som egentlige praksisfællesskaber. Begrebet om praksisfællesskaber udgør derved specialets fællesskabsbegreb. Gennem Jenkins' begrebssæt ønsker jeg derefter at undersøge om (praksis)fællesskaberne kan siges at være entydigt positive. Jeg har en teoretisk antagelse om, at praksisfællesskaber ikke udelukkende kan være positive for FH's medlemmer, hvilket jeg søger at belyse gennem Jenkins' teoretiske perspektiv på kategorisering og stereotypificering. Dertil benytter jeg det social interventionistiske perspektiv på begrebet om meningsfuldhed. Dette har jeg gjort for at danne et fælles grundlag for begrebet om mening på tværs af de to (primære) teorier, da jeg søger at undersøge fællesskabet som social intervention, og her er mening og meningsfuldhed vigtige kernebegreber.

DEL 3

Metode og empiri

7. Speciales metodiske fremgangsmåde

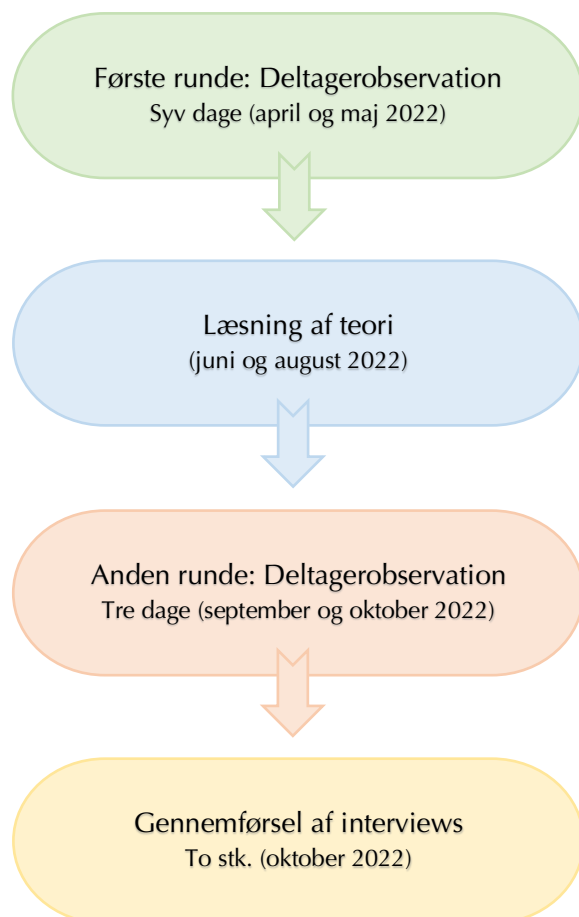
Dette speciales metodiske grundlag tager udgangspunkt i kvalitativ metode i form af henholdsvis deltagerobservationer og interviews. Jeg fandt det både nødvendigt og relevant at deltage (aktivt) i den praksis, jeg undersøger, da jeg arbejder ud fra den forståelse, at viden om praksis må skabes i selve praksis. Jeg forstår derved vidensproduktionen om praksis som en integreret del af praksis (Højholt, 2005: 25), og med bestræbelsen om at undersøge FH medlemmers etablering af fællesskaber i huset valgte jeg at tage del i disse. Dette gjorde jeg gennem både deltagerobservationer og interviews, da jeg herigennem fik mulighed for både at deltage i praksis og samtidig tale med et par medlemmer med henblik på at få uddybet, konkretiseret og udfordret mine tolkninger fra mine deltagerobservationer. Samspillet imellem disse to kvalitative metoder gav mig mulighed for at undersøge feltet fra flere vinkler for derefter at kunne fremføre en mere velbegrundet analyse. Kombinationen af flere forskellige metodiske tilgange kaldes triangulering, og tilgangen styrker kvaliteten af det kvalitative forskningsarbejde (Pedersen, 2012: 124). Dertil har kombinationen af disse to metodiske tilgange givet mig en anden viden end den viden, jeg ville kunne skabe ved at benytte mig af én metode.

Gennem bestræbelsen på at skabe situeret viden i relation til praksis har det ikke været dette speciales formål at skabe viden, som kan siges at være en 'endegyldig sandhed'. Derimod ønsker jeg at skabe en viden, der er empirisk båret - et casestudie af en praksis, der konstant er i forandring og bevægelse - ligesom den viden der er skabt om selvsamme praksis. Derfor har det heller ikke været væsentligt for mig at opnå et repræsentativt udsnit i henhold til interviewpersoner, da ambitionen nærmere har været at kunne opnå en indsigt i FH's medlemmers etablering af fællesskaber i huset.

7.1. Speciales empiriske arbejde

Jeg påbegyndte min empiriskabelse i foråret 2022. Her var det vigtigt for mig at gå så åbent som muligt til feltet uden at være præget af forudindtagede forventninger og holdninger til FH. Jeg havde derved ikke undersøgt FH yderligere siden jeg havde indgået specialesamarbejdet og indtil jeg skulle foretage min første deltagerobservation. Derudover var det ganske tidligt i specialeprocessen, så jeg havde heller ikke foretaget nogen egentlige teoretiske valg i henhold til, hvilket perspektiv jeg ville ligge på min undersøgelse, hvilket

gjorde at jeg gik i gang med min empiriskabelse uden teoretisk retning til at præge mine deltagerobservationer. For overblikket og forståelsens skyld har jeg herunder indsat en grafisk illustration over specialets empiriske arbejde.

7.1.1. Deltagerobservation

Gennem deltagerobservation som metodisk greb fik jeg mulighed for at undersøge praksis gennem deltagelse i praksis. Deltagerobservationerne gav mig ligeledes muligheden for at undersøge sociale samspil og deltagelsesmuligheder i den fælles praksis i FH samt hvordan medlemmerne forhandler mening og herigennem etablerer fællesskaber. Denne måde at observere og deltage i praksis på bryder med opfattelsen af individer som isolerede enheder for derigennem at undersøge individer som del af en (social) praksis, som skabes og udvikles gennem fælles (for)handlinger (Højholt & Kousholt, 2012: 78). Gennem denne metodiske

fremgangsmåde skabes en viden, der tager udgangspunkt i specialets genstandsfelt - et casestudie baseret på et empirisk materiale - og som derved hverken kan ses som objektivt eller upåvirket af forskerens bevidste samt ubevidste valg (Tanggaard, 2012: 202).

Som det fremgår af den grafiske illustration ovenfor har jeg udført 10 aktivt deltagende observationsstudier fordelt over to omgange. Første runde bestod af syv dage, hvorefter jeg havde en pause hen over sommeren, hvor FH havde delvist sommerlukket. I denne mellempperiode dannede jeg mig et overblik over mit empiriske materiale og læste mig ind på forskellige teoretiske retninger, hvorefter jeg konkretiserede mit undersøgelsesområde og udformede forskningshypoteser. Anden runde deltagende observationsstudier blev derved foretaget på et mere informeret grundlag, hvilket ligeledes gjorde det muligt for mig at være yderligere opmærksom, da jeg havde en bedre fornemmelse for, hvilket teoretisk perspektiv jeg ville undersøge feltet fra (Spradley, 1980: 34). Dog medfører denne tilgang, at jeg kan risikere, at mit (mere indsnævrede) blik på praksis kan have både farvet og præget feltet, da jeg retter blikket et bestemt sted hen, hvilket ligeledes kan sløre blikket for andre og uventede observationer.

Under mine deltagerobservationer havde jeg forskellige strategier i henhold til dokumentation. Under den første runde nedskrev jeg feltnoter, når min dag i FH var slut. Jeg cyklede direkte hjem fra FH og nedskrev alt, hvad der faldt mig ind (Spradley, 1980: 70). Jeg tog dette valg, da nedfældning af noter under selve deltagerobservationerne ville have påvirket min deltagelse i praksis. Det ville ikke have været naturligt (eller muligt) at sidde med notesblok eller computer til hverken keramikundervisningen eller i køkkenet, og derudover ville det have virket tydeligt for medlemmerne, at de blev observeret, hvis jeg nedskrev noter undervejs, hvilket kunne risikere at præge felten yderligere samt skabe en afstand imellem os, da feltnoterne udgør et tydeligt symbol på vores forskellige positioner og derigennem årsager til, at vi befinder os i FH. Dog er ulempen ved først at nedskrive feltnoter efter en fire timers deltagerobservation, at detaljer risikerer at gå tabt. Derfor ændrede jeg tilgang under anden runde, hvor jeg begyndte at gå på toilettet med min telefon for at nedskrive vigtige pointer og specifikke udtalelser undervejs, hvorefter jeg kunne uddybe og skrive disse ud senere. Dette gjorde, at mine feltnoter blev mere praksisnære i anden runde. Jeg vil dertil nævne, at feltnoterne ikke er vedlagt som bilag, da de indeholder personfølsomme data.

Gennem mine deltagerobservationer forsøgte jeg at deltage på lige fod med medlemmerne i FH. Dette vil selvfølgelig aldrig være muligt at opnå til fulde, da min tilstedeværelse altid vil påvirke praksis, og der altid foreligger en række udfordringer i forbindelse med at indtræde i et felt, hvor både jeg og medlemmerne vil have forudindtagede forventninger og holdninger til min tilstedeværelse og min 'anderledeshed' (Grønborg, 2012: 141). Jeg valgte dog fra start af at være åben omkring, hvorfor jeg deltog i både arbejdet i køkkenet samt keramikundervisningen. Jeg præsenterede mig for alle medlemmerne som specialeskrivende i samarbejde med FH og fortalte derefter kort om min interesse i huset. I henhold til praksis deltog jeg på samme vilkår som medlemmerne - jeg deltog i undervisningen, arbejdet, pauserne, rengøringsopgaverne med videre: "*en skulder mod skulder-tilgang frem for fluen på væggen*" (Grønborg, 2012: 136). Derudover har jeg deltaget aktivt i samtalerne og delt ud om mig selv, hvis nogen spurgte ind. Jeg har også haft samtaler om emner, hvor jeg normalt ikke ville have noget at byde ind med, men endnu oftere har jeg forholdt mig i tavshed fremfor at forcere en samtale, som kunne virke kunstig (Grønborg, 2012: 143). Dertil har jeg været nødt til at være åben over for ændringer i mødet med felten og derigennem blot følge FH's praksis - også hvis dette betød, at jeg blev flyttet til et andet sted i huset den pågældende dag (Grønborg, 2012: 136).

Jeg valgte at gennemføre alle deltagerobservationer forinden mine to interviews. Dette valgte jeg af flere årsager. For det første opbyggede jeg et kendskab til FH samt FH's medlemmer gennem mine deltagerobservationer, som både styrkede fortroligheden og trygheden imellem os samt bragte mig en større forståelse for medlemmerne og medlemmernes hverdag i FH. Derudover fik jeg gennem mine deltagerobservationer en større forståelse for, hvad jeg ville undersøge samt hvad der var muligt at skabe en viden om i FH. Herigennem øgede jeg mine muligheder for at stille kvalificerede forskningsspørgsmål samt indkredse specialets fokusområde. Deltagerobservationerne fungerede altså ligeledes som et fundament og en research for interviewene, som jeg først forberedte mig til efter alle deltagerobservationer var gennemført. Interviewene er derved både planlagt og gennemført på ryggen af den viden, jeg havde med mig fra de 10 deltagende observationsstudier. Her foreligger der dog samtidig en risiko for, at man som forsker bliver (for) integreret og involveret i feltet. Dette vil jeg dog argumentere for er tæt på uundgåeligt gennem denne måde at skabe viden på, og derfor ser mig selv som medskaber af praksis idet jeg skaber

viden om praksis gennem praksisdeltagelse, hvilket ligeledes må ses i forlængelse af mit videnskabsteoretiske afsæt (Rasborg, 2021: 431).

7.1.2. Interviews

Gennem interview som metodisk greb søgte jeg at udbrede, afprøve og udfordre min nyerhvervede viden fra mine deltagerobservationer. Interviewet er en konstruktion af viden, hvor jeg som interviewer indgår som en aktiv og medskabende aktør, og dermed må interviewet ses som en meningsfortolkende og konstrueret empiriskabelse, hvor jeg i høj grad er medskaber af empirien gennem udvælgelse af specifikke taleemner og konstruktion af interviewspørgsmål. Interviewene gav mig mulighed for at skærpe og udbrede min viden om medlemmernes deltagelse i fællesskaberne gennem deres subjektive beskrivelser af forskellige adspurgte fænomener. Her er jeg endnu en gang opmærksom på, at jeg er (med)skaber af denne viden, og at min tilstedeværelse og mit blik på praksis påvirker det felt, jeg træder ind i og undersøger.

De to interviews var planlagt som to dobbeltinterviews med to interviewpersoner ad gangen (fire interviewpersoner i alt), da det kan have flere fordele, at interviewpersonerne kan tale sammen indbyrdes og blive inspireret af hinanden undervejs, hvilket skaber en mere dynamisk, naturlig og flydende samtale frem for en klassisk interview-dynamik, hvor jeg stiller et spørgsmål, og informanten svarer. Derudover kan det være en mere tryk oplevelse for interviewpersonerne, som føler sig mindre i fokus, når de er to om at svare. Dog blev den ene informant forhindret i mit sidste interview, hvorfor dette interview endte med at være et almindeligt enkeltmandsinterview. For at bidrage til at skabe en tryk og naturlig situation foretog jeg begge interviews i FH's lokaler.

Begge interviews foretog jeg ud fra en semistruktureret tilgang, hvor jeg havde forberedt en interviewguide, som jeg tog udgangspunkt i, men som jeg ligeledes veg fra, hvis samtalen inspirerede mig et andet sted hen. Samtalen fik herigennem en mere løs og åben karakter, hvor interviewpersonerne også selv kunne byde ind. Først udformede jeg et dokument opdelt i tre dele: overordnet forskningsinteresse, forskningsspørgsmål samt interviewspørgsmål (Bilag 2). Jeg dannede forskningsspørgsmålene med udgangspunkt i mine teorier, og på den måde var jeg sikker på at få inddraget mit teoretiske begrebsæt, hvilket ligeledes gjorde mig yderligere skarp på, hvad jeg ville have ud af interviewene.

Dernæst udformede jeg mere uformelle interviewspørgsmål med udgangspunkt i mine forskningsspørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2015: 187). Dette dokument arbejdede jeg derefter ud fra, da jeg lavede min egentlige interviewguide (Bilag 3). Jeg optog begge interviews på lyd, hvorefter jeg har transskriberet disse for bedre at kunne kode og udvælge relevante citater. Jeg har transskriberet begge interviews ordret, men uden at nedskrive fyldord såsom 'hmmm' og 'øøøh', da jeg ikke fandt det relevant i denne sammenhæng (Kvale & Brinkmann, 2015: 240).

I henhold til denne empiriproduktion har en stor del af mine overvejelser været de samme som ved deltagerobservationerne. Under udførelsen af mine interviews forsøgte jeg at agere på lige fod med medlemmerne, spørge nysgerrigt og aktivt ind samt lade dem præge samtalen. Her er det, ligesom ved deltagerobservationerne, uundgåeligt ikke at præge udfaldet, da jeg er medskaber af disse interviews. Jeg valgte også her at præsentere mig som specialeskrivende i samarbejde med FH samt kort fortælle, hvad mit speciale drejer sig om, hvilket ligeledes kan have præget processen, da der er risiko for, at medlemmerne herigennem gør sig en række forestillinger om, hvad jeg gerne vil høre fra dem.

7.1.3. Præsentation af interviewpersoner

Jeg fik ikke mulighed for at udvælge mine interviewpersoner selv, da FH kender medlemmerne bedst og derigennem ved, hvem der har overskud til at kunne deltage i et interview. Dette er en vigtig pointe, da det selvfølgelig præger min empiriproduktion, at FH udvælger mine interviewpersoner, som med stor chance er nogle af de mere robuste medlemmer. Samtidig kunne jeg heller ikke være sikker på, at FH ville vælge medlemmer fra de enheder, hvor jeg har foretaget deltagerobservationer, hvilket ellers var mit ønske. Jeg har anonymiseret de tre interviewpersoner gennem en navneændring både i bilagene samt gennem specialet. Inden foretagelsen af hvert interview indgik interviewpersonerne et informeret samtykke, hvor jeg forklarede dem, hvad lyd materialet ville blive brugt til, at de ville blive anonymiseret, og at de til hver en tid kan trække sig fra interviewet - både under og efter (Kvale & Brinkmann, 2015: 116). Dertil har jeg tavshedspligt i henhold til datamaterialet, og jeg har i den forbindelse indgået en mundtlig aftale med huset om, at jeg selvfølgelig ikke må videregive oplysninger om, hvem der kommer i FH, hvilket jeg ligeledes informerede interviewpersonerne om.

Mads

Mads er i slutningen af 20'erne, studerer på KU og er tilknyttet Bogstøtten. Bogstøtten er en enhed i huset, hvor jeg ikke har deltaget, da det ikke er en mulighed, da det er et studiefællesskab, hvor medlemmerne sidder med deres egne studieaktiviteter. Mads har været i FH i et års tid. Han startede nede i køkkenet indtil der kom en ledig plads i Bogstøtten, hvorefter han har brugt huset næsten på daglig basis, hvor han oplever at studiefællesskabet støtter ham i at være studerende gennem fast struktur og vejledning. Mads italesætter under interviewet, at han har haft en depression.

Jacob

Jacob er i slutningen af 30'erne og har været tilknyttet FH i omkring fire år. Jacob deltog i interviewet sammen med Mads. De har dog ikke meget at gøre med hinanden i det daglige i FH, da Jacob arbejder i FH's Værksted. Ligesom i Bogstøtten har jeg ikke deltaget i arbejdet nede i Værkstedet, men jeg har interageret med Jacob under frokosten oppe i kantinen flere gange. Jacob har en baggrund som alt-mulig-mand, så han arbejdede ligeledes med håndværk før han startede i FH. Jacob kommer i FH fire til fem gange om ugen og har dermed et bredt kendskab til alle husets enheder og medlemmer. Jacob italesætter under interviewet, at han blandt andet har kæmpet med angst.

Klara

Klara er den af de tre interviewpersoner, jeg kender bedst, da jeg kender hende fra keramikundervisningen. Klara skulle have lavet interviewet sammen med én anden fra keramik, som desværre meldte fra på dagen på grund af sygdom. Klara er i starten af 20'erne og har været i FH i lidt over et år, hvor hun startede til keramikundervisning med én dag om ugen, og nu er hun der to gange om ugen. Klara blev anbefalet FH gennem sin psykolog. Klara er ikke aktiv studerende eller i arbejde, mens hun kommer i FH. Hun er tilknyttet jobcenteret og håber på sigt på at kunne komme i gang med en uddannelse. Jeg er ikke bekendt med Klaras specifikke situation rent psykisk.

7.2. Forskerrolle og -subjektivitet

Jeg sidder ved siden af med min keramik og lytter. Jeg tager mig selv i både at genkende

det pigerne taler om fra mig selv og derefter smile, da jeg hører, hvor varmt de taler til og om hinanden. (Feltnoter - dag 8).

Jeg har benyttet mig af min subjektivitet som redskab til at undersøge fællesskaberne i FH (Grønborg, 2012: 135). Med dette henviser jeg til metoden, hvor man aktivt bruger egne *“kropslige og emotionelle erfaringer af felten”* (Grønborg, 2012: 138). Undervejs i mine deltagerobservationer i FH erfarede jeg nemlig, at visse oplevelser, handlinger og samtaler rørte noget i mig. Først fandt jeg ikke disse observationer relevante, men jeg skrev dem alligevel ned i mine feltnoter. Da jeg satte mig med analysearbejdet og startede kodningen af mit datamateriale, så jeg et potentiale i disse (mere personlige) observationer. Jeg har siden læst mig ind på emnet og fandt, at jeg kunne bruge mig selv som redskab til at forstå forskellige fænomener, praksisser og dynamikker gennem en opmærksomhed for (og gennemsigtighed omkring), at min person ligeledes er med til at forme analysen (Grønborg, 2012: 138). Jeg fandt det derfor relevant at inddrage disse pointer frem for at sortere dem fra, da jeg netop skriver mig ind i en forståelse af vidensskabelse som påvirket af forskerens egne oplevelser, tanker og holdninger (Grønborg, 2012: 138). Derfor vil jeg undervejs i specialets analyse, hvor jeg finder det relevant og spændende, inddrage mine egne tanker og oplevelser fra min tid i FH.

7.3. Etiske overvejelser

Slutteligt vil jeg kort berøre en række etiske overvejelser i henhold til at indgå i praksis på den måde, som jeg har gjort i FH. Foruden de pointer jeg løbende har nævnt gennem ovenstående afsnit (angående henholdsvis anonymitet, informeret samtykke og fortrolighed) har jeg ligeledes været opmærksom på og ydmyg omkring, at man ved denne type forskning i en vis grad trænger sig på i ønsket om at opnå en viden om visse fænomener og praksisser. Medlemmerne i FH bruger huset, som vi andre bruger vores arbejde - det er deres hverdag, og det er levede liv. Jeg finder det yderst vigtigt at have stor respekt for lige netop dette, da mennesker, der befinder sig i sammenhænge som disse, ofte kan blive ‘offer’ for et utal af akademiske observationsstudier. Her er det vigtigt at finde en balance, hvor dem der observeres, ikke føler sig konstant studeret og analyseret. I henhold til foretagelsen af mine to interviews var jeg ligeledes opmærksom på, at jeg tog én hel time af medlemmernes tid, hvor de brød med deres daglige rutine. Dertil kunne vi risikere at komme

ind på følsomme og personlige samtaleemner, hvorfor jeg placerede os i et uforstyrret lokale. Jeg havde i forlængelse af ovenstående overvejelser særligt fokus på at skabe en tryk og fortrolig samtale uden hastværk og forstyrrelser, og jeg fortalte medlemmerne flere gange, at jeg satte stor pris på deres deltagelse.

DEL 4

Analyse

8. Analysestrategi

I forlængelse af empiriproduktionen har jeg bearbejdet materialet af flere omgange. Som beskrevet i forrige afsnit bestod dette af en renskrivning af feltnoterne fra de 10 deltagerobservationer samt en transskribering af de to interviews. Derefter har jeg foretaget en manuel kodning, hvor jeg på tværs af begge typer kvalitative data har fundet sammenhænge ud fra en række udvalgte teoretiske begreber. Jeg valgte den manuelle kodning, da jeg fandt det brugbart at udnytte, at jeg har produceret alt materialet selv og dermed besad en god forståelse for, hvad de forskellige dokumenter indeholdt samt hvilke sammenhænge, der ville kunne fremhæves på tværs af datamaterialet. En række af de teoretiske begreber udvalgte jeg forinden kodningen, mens andre opstod undervejs i kodningen efterhånden som jeg opdagede sammenhænge på tværs af datamaterialet. De teoretiske begreber jeg kodede for lyder som følgende: 1) Gensidigt engagement, 2) Fælles virksomhed, 3) Fælles repertoire, 4) Gensidig genkendelse, 5) Identifikation, 6) Stereotypificering og 7) Kategorisering. Denne kodningsproces gav mig et samlet overblik over mit datamateriale, men processen kan ligeledes have medført, at jeg ikke har opdaget andre, uforudsete analysevinkler, da processen medfører, at jeg retter blikket mod noget bestemt og derigennem kan risikere at tilsløre noget andet. Dette er blot en vigtig pointe at være opmærksom på, da det selvfølgelig præger den efterfølgende analyse. Det blev derefter tydeligt for mig, at analysen skulle opdeles i to gennem to forskellige analytiske blikke.

Jeg har foretaget et valg om at sammenkoble mit empiriske materiale i min analyse, således at jeg benytter både deltagerobservationer og interviews i begge dele af analysen frem for at opdele datamaterialet. Dette har jeg gjort af flere årsager. Blandt andet indeholder begge typer datamateriale pointer, som jeg finder relevante for begge analysedele. De to typer data supplerer dertil hinanden, da deltagerobservationerne blev foretaget først, og de to interviews var dermed en måde at validere, undersøge samt udfordre forskellige opdagelser fra mine observationer, hvilket sammenfiltrer materialet, og jeg vil derfor mene, at en opdeling ville være kunstig og begrænsende (Pedersen, 2012: 127). Analyserne har jeg formuleret gennem følgende overskrifter:

1. Etablering af fællesskaberne i Fountain House
2. Etablering af social identitet i Fountain House

Til første analysedel kodede jeg gennem udvalgte begreber fra Wengers begrebssæt. Gennem kodningen fandt jeg, at en gennemgående pointe var, at medlemmerne på forskellig vis bidrager til etableringen af fællesskaber i FH. Dette sker hovedsageligt gennem gensidigt engagement, der rent empirisk viste sig at være et bærende element i etableringen af fællesskaber i FH. En vigtig pointe at nævne her er herved, at jeg har valgt at adskille Wengers tre primære begreber indenfor praksisfællesskabet. Disse er normalt mere sammenfiltrede end jeg har valgt at benytte mig af gennem analysen. Jeg har foretaget dette valg, da jeg fandt, at gensidigt engagement er et selvstændigt og afgørende element for, at medlemmerne overhovedet forhandler fælles virksomhed og fælles repertoire i forlængelse deraf. Jeg argumenterer altså empirisk for, at fælles virksomhed og fælles repertoire står på ryggen af gensidigt engagement, hvorfor jeg vil benytte mig af begreberne adskilt gennem specialets første analysedel.

9. Analysedel 1: Etablering af fællesskaberne i Fountain House

9.1. Etablering af fællesskaberne gennem gensidigt engagement

Gennem mine deltagerobservationer blev jeg løbende præsenteret for og inddraget i FH's praksis. Wengers praksisbegreb udgør en samlet betegnelse for de fælles rammer, perspektiver og (praktiske) handlinger, som kan lede til gensidigt engagement og derigennem en oplevelse af mening for praksisfællesskabets medlemmer. Praksisbegrebet er dermed i denne sammenhæng relevant i henhold til at undersøge medlemmernes etablering af fællesskaberne i FH gennem gensidigt engagement.

9.1.1. At gøre noget sammen

På min første dag i FH deltager jeg i arbejdet i FH's café - Café Grums. Her bliver jeg introduceret til dagligdagens rytmer og rutiner. Dagligdagen i FH er planlagt og følger en bestemt struktur, som gør det muligt for medlemmerne at deltage og engagere sig:

Kort efter jeg er mødt ind er der morgenmøde oppe ved caféens tavle. Jeg bliver introduceret til tavlen, som vi gennemgår sammen - tre medlemmer, to medarbejdere og mig. Her er dagens opgaver, gøremål og planer listet op, så alle kan se det, og så det er nemt at danne sig et overblik. Et medlem ved navn Lars (som virker meget hjemmevant i situationen) får ansvaret for dagens gennemgang. Han tager tuschen i hånden, gennemgår tavlen og noterer folks navne på dagens gøremål. (Feltnoter - dag 1).

Tavlen udgør en praksis, der gør det muligt for medlemmerne at bidrage til (etableringen af) praksisfællesskabet i Café Grums gennem gensidigt engagement. Tavlen danner rammen om 'noget fælles', hvorigennem det bliver muligt for medlemmerne at deltage og engagere sig. Den fælles samling omkring tavlen udgør en handling, der skaber en fælles praksis, som giver medlemmerne en oplevelse af at 'gøre noget sammen', hvilket skaber grobund for det gensidige engagement – og det at gøre og skabe noget sammen bidrager til fællesskabsopretholdelsen (Wenger, 2004: 92). Medlemmerne giver fællesskabet (og hinanden) opmærksomhed, hvilket bidrager til den fælles praksis gennem gensidigt engagement.

9.1.2. Et fælles vi

Denne fællesskabsopretholdelse gennem gensidigt engagement stødte jeg løbende på gennem mine deltagende observationsstudier i FH. Særligt gennem min deltagelse i køkkenet fremgik det tydeligt for mig, da arbejdet her er særligt karakteriseret ved samarbejde. Arbejdet i FH's Køkken er afhængigt af, at både medlemmer og medarbejdere arbejder sammen mod et fælles mål; at servere et veltilberedt og indbydende frokostmåltid til hele huset kl. 12:00. Dette arbejde, der er båret af at gøre noget sammen, bidrager til en følelse af 'et fælles vi' (Nøttrup, 2016: 81). Dette fælles vi blev tydeligt for mig flere gange gennem min tid i køkkenet - blandt andet gennem medlemmernes udtalelser. Et medlem sagde en dag, hvor vi var kommet i mål med dagens frokost:

"Det klarede vi da meget godt, gjorde vi ikke?" (Feltnoter - dag 10).

Et andet medlem svarede i forlængelse dertil:

"Jo, hvor har vi været gode i dag, hvor er vi bare alle sammen megaseje!" (Feltnoter - dag 10).

I disse citater ses det, hvordan medlemmerne ser sig selv som en del af en gruppe, der i samarbejde har udrettet og lykkedes med noget. De forhandler mening igennem deres udtalelser, hvorigennem de opnår enighed og en fælles forståelse. Dagens frokost bliver en succesoplevelse for medlemmerne, der oplever succesen som en fælles (og ikke en individuel) succes. Medlemmerne sætter ord på denne oplevelse gennem det fælles vi, og herigennem udviser medlemmerne gensidigt engagement, hvilket bidrager til etableringen af praksisfællesskabet i køkkenet. Jeg husker, hvordan de andre medlemmer i køkkenet nikkede og smilede af de andre medlemmers anerkendende ord - og jeg husker ligeledes, at jeg oplevede mig selv, som en del af dette 'vi'.

9.1.3. At føle tilhørsforhold

Jacob beskriver ligeledes dette 'vi' gennem arbejdet i Værkstedet. Jacob fortæller, at det at gøre noget sammen er afgørende for at føle sig som en del af noget:

“Man føler lidt, at man har en rolle med et eller andet. Ting man er god til, og tit bliver sat til, fordi det er noget, man kan finde ud af. Men vi laver også opgaver sammen, hvor vi hjælpes ad. Jeg føler, at jeg er en del af et fællesskab, når vi arbejder sammen om nogle opgaver.” (Bilag 4: 2-3).

Når de udfører opgaverne i fællesskab i Værkstedet opleves det altså mere meningsfuldt for Jacob. Her etableres den fælles praksis i Værkstedet, hvor Jacob føler, at han er en del af noget - han oplever tilhørsforhold. Oplevelsen af tilhørsforhold er afgørende for at kunne bidrage med gensidigt engagement - hvis man oplever at høre til vil man i højere grad være tilbøjelig til bidrage til praksisfællesskabet. Gennem Jacobs oplevelser med den fælles praksis i Værkstedet bliver det muligt for ham at bidrage til etableringen og (vedligeholdelsen af) praksisfællesskabet gennem gensidigt engagement.

Det at udføre (praktiske) handlinger sammen synes ligeledes vigtigt for Klara, som er tilknyttet keramikundervisningen. I det følgende beskriver Klara, at hun oplever, at alle medlemmer i FH engagerer sig og giver fællesskabet opmærksomhed:

“Jeg synes også, at det er rigtig godt, at alle ligesom er uddelegeret nogle opgaver, som vi skal sammen. Vi skal gøre rent sammen, nogle er i caféen, nogle laver mad... alt sammen er folk, der er frivillige. Vi har allesammen selv valgt at være her. Det synes jeg er vildt fedt.” (Bilag 5: 2).

Det gensidige engagement ses her igennem den frivillige deltagelse, som Klara påpeger: medlemmerne har selv valgt at være der, og alle er der, fordi de gerne vil fællesskaberne i FH. Det er meningsfuldt for Klara, at alle bidrager og deltager, fordi de rent faktisk har lyst. Medlemmerne engagerer sig i den fælles praksis omkring diverse gøremål i FH, hvorigennem praksisfællesskaberne bliver til og etableres.

Gennem det ovenstående argumenterer jeg for, at gennem etableringen og forhandlingen af den fælles praksis i FH opstår en række (praktiske) handlinger, der bidrager til sammenhængen i praksisfællesskaberne i FH. Derudover muliggør den fælles praksis, at medlemmerne kan deltage og engagere sig i praksisfællesskaberne i FH. Medlemmerne bidrager til fællesskabsopretholdelsen gennem gensidigt engagement, hvilket leder til en øget oplevelse af mening hos medlemmerne.

9.1.4. Anerkendelse og inklusion

Foruden etableringen af den fælles praksis bidrager medlemmerne af FH ligeledes til etableringen af praksisfællesskabet ved at give hinanden opmærksomhed gennem en anerkendende og inkluderende tilgang. Medlemmerne er i høj grad orienteret imod relationsdannelser inden for fællesskaberne, og medlemmerne inviterer herigennem hinanden til at deltage i disse, hvilket jeg vil præsentere i det følgende.

Klara beskriver hendes oplevelse med at føle sig inkluderet, da hun i interviewet fortæller om sin allerførste dag på keramikholdet:

“Jeg blev meget overrasket over det, da jeg kom her første gang. Jeg var den første, der kom den dag, da jeg skulle starte. (...) Og så begyndte folk at komme dryppende, og alle var vildt søde til at sige hej og præsentere sig. (...) En spurgte om jeg ville med ud at ryge en cigaret, og så fik vi lige snakket lidt sammen, og på den måde er det nemmere næste gang.” (Bilag 5: 3).

Klara beskriver, at hun med det samme følte sig velkommen til keramikundervisningen på trods af, at hun var ny. Oplevelsen bidrog til, at Klara blev tryk nok til at ankomme og deltage i fællesskabet næste gang. Derudover oplevede jeg, at medlemmernes inkluderende tilgang ligeledes omfattede mig (og dermed ikke kun medlemmerne) på den dag jeg troede var min sidste gang i køkkenet i FH:

Jeg fortæller, at det faktisk er min sidste dag i køkkenet, fordi næste uge er helligdag, og både en medarbejder og et medlem siger 'øv', og at de håber, at jeg kan få det løst sådan, at jeg kommer igen. Vi snakker om, at det måske kunne blive til august. Det får mig til at føle mig meget velkommen. Jeg tænker, at hvis de tager imod MIG på denne måde – en specialeskrivende studerende, der skal være der i få måneder – hvordan tager de så ikke imod nye ansatte og medlemmer, som skal være der fast. Det er fedt, og man føler sig værdsat og velkommen. (Feltnoter - dag 5).

Jeg oplevede altså ligesom medlemmerne at blive anerkendt og inkluderet gennem min deltagelse i fællesskaberne i FH, og oplevelser som disse har jeg flere af gennem min tid i FH. På min anden dag i FH er jeg med på keramikholdet for første gang. Jeg har fortalt de andre, at jeg aldrig har arbejdet med keramik før, og at det dermed er første gang, jeg sidder med en klump ler i hånden:

Da jeg er ved at være i mål med min kop, er der et par medlemmer på keramikholdet, der siger, at det er virkelig flot af en første gang at være, og at de er imponerede over, hvor flot min kop er. "Man skulle ikke tro, at det var din første gang med keramik", siger en af medlemmerne. Der er generelt en meget anerkendende og inkluderende stemning - folk roser hinanden og spørger hinanden til råds om keramik eller spørger ind til, hvad der er pæneste. (Feltnoter - dag 2).

Gennem ovenstående oplevelser oplevede jeg gennem egen erfaring, hvor vigtigt det er at føle sig inkluderet, når man starter et nyt sted - og dermed bliver vigtigheden af at inkludere et nyt medlem i en sårbar og udsat position særligt tydelig med henblik på at øge medlemmets deltagelsesmuligheder i praksisfællesskabet. Medlemmerne udviser gensidigt engagement overfor hinanden gennem deres anerkendende og inkluderende tilgang til hinanden, der ligeledes bidrager til en oplevelse af tilhørsforhold samt styrker relationsdannelserne inden for fællesskaberne. Medlemmerne på keramikholdet er derigennem i høj grad orienterede mod etableringen af praksisfællesskaber, hvilket ses ved, at de giver fællesskabet og hinanden opmærksomhed og derigennem udviser gensidigt engagement.

9.1.5. At bidrage til fællesskabet

Til forskel fra arbejdet i køkkenet er keramikundervisningen præget af en mere individuel arbejdsproces, som ikke afhænger af samarbejde - hvert medlem sidder med deres eget keramikprojekt. Dog vil jeg argumentere for, at medlemmernes gensidige engagement i praksisfællesskabet bidrager til oplevelsen af at gøre noget sammen på trods af denne individualiserede arbejdsproces - blandt andet gennem medlemmernes anerkendende og inkluderende tilgang til hinanden. På denne måde bliver keramikundervisningen alligevel en form for fælles praksis, hvor medlemmerne deltager og engagerer sig i etableringen af praksisfællesskaberne.

Medlemmerne bidrager ligeledes til etableringen af praksisfællesskabet gennem mere lavpraktiske handlinger såsom at bage kage til hele holdet, hente kaffe til de andre eller dele gode råd og erfaringer med hinanden:

Klokken 12 går vi alle over i kantinen, hvor vi køber mad. Alle køber den samme mad, og vi sidder sammen i kantinen ved et stort bord, hvor der bliver snakket og grint. Der er en god stemning, og nogle af medlemmer roser én af de andre for at have udrettet noget sejt i sin fritid - hun var nemlig DJ for første gang i weekenden. Nogle andre giver gode råd til hårfarvning og tilbyder at medbringe en særlig god silvershampoo næste gang - én af medlemmerne har nemlig forsøgt sig med at afblege sit hår, men er ikke blevet helt tilfreds. Efter pausen går jeg tilbage til keramiklokalet, og alle sidder og er i fuld gang med deres keramikprojekter. Der er kommet én mere, som har sat sig ved siden af mig. Hun har bagt muffins, som hun har medbragt til alle. En anden på holdet tilbyder at gå op efter kaffe til alle, og vi overfører til hende hver især over MobilePay. (Feltnoter - dag 2).

Medlemmernes gensidige engagement bidrager altså til etableringen af praksisfællesskabet på keramikholdet. Medlemmerne oplever, at alle bidrager til fællesskabsopretholdelsen gennem deres gensidige engagement i både hinanden og i praksisfællesskabet, hvilket styrker fællesheden (Khawaja, 2013: 533).

9.1.6. Et fælles værdisæt

Medlemmerne på keramikholdet kan siges at være havnet i FH på baggrund af deres skæbnefællesskab - et fællesskab, hvor man er fælles om ikke at slå til (Nøttrup, 2016: 81). Dog vil jeg ligeledes argumentere for, at medlemmerne i forlængelse heraf etablerer et værdifællesskab (Nøttrup, 2016: 84) – et fællesskab der opstår på baggrund af medlemmernes fælles værdier samt fælles interesse for eksempelvis keramik. Denne type fællesskab er særligt vigtig i henhold til at opleve sammenhold og tilhørsforhold, hvorigennem medlemmerne på keramikholdet får mulighed for at skabe nye (deltagelses)identiteter og alternative selvopfattelser. Dette ses gennem Klaras beskrivelse af deres fælles værdisæt og interessefelt på keramikholdet:

"Jeg føler, at vi har meget den samme humor (...). Der er mange af os, der er i jobcenteret, så vi kan godt lide at snakke om, hvor meget vi hader det. Det er vildt fedt, at vi kan det. Vi bruger tit hinanden til at give tips. "Har du ham her? Ham har jeg også haft før". Så kan man ligesom hjælpe hinanden. (...) Det er tit sådan noget... en fra keramik, der siger... Jeg vil gerne lære at lave et økosystem inde i et glas, og så er der nogen, der siger: "Det gør jeg allerede". Det er så fedt" (Bilag 5: 8).

Herigennem argumenterer jeg for, at værdifællesskabet bliver til et praksisfællesskab gennem medlemmernes gensidige engagement. Værdifællesskabet udvikler sig til et praksisfællesskab gennem medlemmernes etablering af fælles praksis, og denne etableringsproces bidrager til at øge medlemmernes deltagelsesmuligheder, og derigennem ligeledes deres mulighed for at opleve mening.

Gennem ovenstående argumenterer jeg for, at medlemmernes (gensidige) anerkendelse samt inklusion af hinanden er afgørende for medlemmernes muligheder for at deltage og engagere sig - og herigennem bidrage med gensidigt engagement - i etableringen af praksisfællesskaberne i FH. Medlemmerne bidrager til etableringen af praksisfællesskaberne ved at inddrage og anerkende hinanden, hvilket øger medlemmernes deltagelsesmuligheder.

9.1.7. Opsamling

Gennem ovenstående analysedel argumenterer jeg for, at medlemmernes gensidige engagement er et bærende element i henhold til etableringen af praksisfællesskaberne i FH. Gennem det gensidige engagement opstår meningsforhandlinger, hvor medlemmerne opnår en øget oplevelse af mening. Jeg ser meningsfuldhed som afgørende for, at medlemmerne overhovedet indgår i etableringen af praksisfællesskaberne - uden oplevelse af mening argumenterer jeg for, at praksisfællesskaberne ikke ville etableres i FH, da dette virker til at engagere medlemmerne. Mit argument er altså hermed, at det faktisk lykkes medlemmerne at forhandle en oplevelse af meningsfuldhed indenfor praksisfællesskaberne i FH. Af denne årsag har jeg belyst gensidigt engagement som et selvstændigt (og bærende) element i etableringen af praksisfællesskaberne gennem denne analysedel, da jeg finder etableringen af det gensidige engagement afgørende for den videre etableringsproces af praksisfællesskaberne i FH. Gennem oplevelser med både meningsfuldhed, tilhørsforhold og gensidigt engagement bliver det muligt for FH's medlemmer at etablere praksisfællesskaberne i FH for derefter at kunne indgå og deltage i disse.

9.2. Etablering af fællesskaberne gennem fælles virksomhed og fælles repertoire

I forlængelse af etableringen af praksisfællesskaberne i FH gennem gensidigt engagement opstår forhandlingen af fælles virksomhed. Den fælles virksomhed bliver en del af den praksis, der udøves inden for praksisfællesskabet. Det (allerede etablerede) engagement danner grobund for den videre etablering af praksisfællesskabet gennem etableringen af både fælles virksomhed og fælles repertoire. Dertil er det her vigtigt at nævne, at jeg har valgt at koble disse to teoretiske begreber i denne analysedel, da jeg finder dem overlappende, da både fælles virksomhed og fælles repertoire kredser om forhandlingen af fælles normer, regler, værdisæt, rutiner med videre.

9.2.1. At tage ansvar for det fælles

I forhandlingen af en fælles virksomhed skabes og etableres gensidige ansvarsrelationer. Disse relationer består blandt andet i forhandlingen af, hvad der opleves som vigtigt, legitimt og ligegyldigt samt hvilke handlinger, der bliver tilgodeset og set skævt til inden for praksisfællesskabet (Wenger, 2004: 99). Dette gensidige ansvar italesættes blandt andet af Jacob i interviewet:

“Netop fordi jeg har været her i lang tid, så gør jeg også meget ud af at være den første, der spørger: “Er du ny her? Dig har jeg ikke set før?”. I stedet for at jeg står her som en eller anden gammel rotte og tænker: “Jeg gider sgu da ikke spørge dig, du kan komme herhen, jeg har været her i fire år”. Det har jeg prøvet ude på nogle arbejdspladser. (...) Det er top fesent. Det vil jeg også gerne prøve at udviske. (...) Det kræver mindre af mig. Jeg er mere tryk her, og hvis der kommer nogle nye og utrygge, og det er nogen, der har nogle problemer - så er det måske mig, der har overskuddet til at gå hen og henvende mig, tale lidt til vedkommende og få ham eller hende til at føle sig velkommen.”
(Bilag 4: 8-9).

Jacob beskriver, at han gerne bidrager til at gøre nye medlemmer trygge, da han har været i FH i fire år og dermed føler sig tryk og hjemmevant. Jacob påtager sig her et ansvar, hvor han bidrager til det fælles system af gensidig ansvarlighed. Dette viste sig ligeledes i køkkenet, hvor et medlem påtager sig det fælles ansvar at få frokosten færdig til tiden:

"Vil du hjælpe mig med at pille hvidløg, så vi kan nå det?" (Feltnoter - dag 10).

På min første dag i FH observerede jeg, at medarbejderne ligeledes bidrager til etableringen af de gensidige ansvarsrelationer i praksisfællesskaberne ved at sætte medlemmerne i en situation, hvor de påvirkes til at tage ansvar. Et eksempel er, da jeg deltog i arbejdet i Café Grums:

Vi fyldte varer op og noterede i et udprintet skema, og det virkede til, at Astrid havde helt styr på processen og havde prøvet det mange gange før. Derefter skulle det hele føres ind i et Excel-ark på computeren. Medarbejderen Lonny satte sig på en stol ved siden af, da Astrid skulle finde arket, men uden at blande sig eller hjælpe. Astrid sagde: "Måske ved jeg ikke, hvor det er eller måske kan jeg ikke finde det...". Lonny afventede og lod hende selv lede, og efter under et minut havde Astrid selv fundet dokumentet. Lonny sagde: "Hvad lærte du så om dig selv der?", og Astrid kiggede lidt uforstående, og så sagde Lonny: "At du sagtens kunne finde ud af det". (Feltnoter - dag 1).

Her bliver Astrid, som er tilknyttet FH's café, 'skubbet ud i' at tage (gensidigt) ansvar for den fælles virksomhed: at drive café i FH. Den fælles virksomhed er kendetegnet ved regler og faste måder at gøre tingene på, hvilket i denne sammenhæng viser sig ved, at tingene skal skrives ned i et bestemt Excel-ark på en bestemt måde. Denne måde at 'gøre' regler på gennem den fælles virksomhed bliver ligeledes en måde, hvorpå den fælles virksomhed tingsliggøres. Den fælles virksomhed udgør et fælles værdisæt - og herigennem projiceres en oplevelse af mening ind i den fælles virksomhed. Den fælles virksomhed (og praksis) bliver et kollektivt produkt (Wenger, 2004: 96), som alle praksisfællesskabets medlemmer kan (lære at) forstå og 'gøre' og derigennem deltage og engagere sig i.

9.2.2. At lave noget med sine hænder

En del af medlemmerne påtaler værdien af det at lave noget med hænderne, producere et produkt og blive dygtigere til et håndværk. Klara beskriver blandt andet glæden ved at lave noget med sine hænder, og at hun oplever at udvikle sig og at få det bedre gennem det at være kreativ:

"Jeg tror, at det giver helt vildt meget selvværd. Et meget højere selvværd. At kunne sige: "Det her har jeg lavet", når man ikke laver noget. (...) Jeg har vildt meget brug for at lave noget med

mine hænder, fordi det kan jeg mærke, at det gør mig glad. Det tror jeg også, at det gør for de andre, der går der. Ellers tror jeg ikke, at de ville være der. (...) Jeg tror bare, at det er ret sundt at være kreativ.” (Bilag 5: 5).

Oplevelsen af at praktisk arbejde gør noget for det mentale helbred oplevede jeg ligeledes selv gennem min egen deltagelse i arbejdet i køkkenet:

Derudover giver det en ro at stå i sådan et køkken sammen og lave praktisk arbejde, gøre noget med sine hænder... Der er noget med det der, hvor man kommer i flow og helt ned i gear – eksempelvis har jeg i dag stået og revet fire store blomkål på et rivejern. Det tog mindst en time, og jeg kom helt ned i gear og ud af mit hoved. Min pointe er, at hvis det gør noget ved mig, så tænker jeg også, at det selvfølgelig må gøre noget ved medlemmerne. (Feltnoter - dag 5).

Gennem det ovenstående beskriver jeg min erfaring med det praktiske arbejde i FH, og at jeg herigennem erfarer, hvordan hverdagen i FH opleves for medlemmerne, og hvorfor dette kan opleves meningsfuldt. Jacob beskriver ligeledes værdien af det praktiske arbejde:

“Det har givet mig noget selvværd. Jeg har været så syg, at jeg ikke kunne passe et ordinært arbejde. Jeg føler, at jeg har fået en rolle i en enhed og et fællesskab gennem Kernehuset og særligt Værkstedet. Jeg føler, at jeg er noget, og jeg laver nogle ting, som bliver stående her i huset. Jeg har lavet en bænk og forskellige ting, og jeg kan rent faktisk se de ting, jeg har lavet. Det aftryk kan man virkelig se. Jeg laver noget, der ikke er forgængeligt. Jeg står ikke bare og synger en sang. Selvfølgelig bliver den husket, men om 5 år, når jeg kommer tilbage, så kan det være, at der stadig står nogle af de ting, jeg har lavet. Det er for mig lidt mere meningsfuldt.” (Bilag 4: 3-4).

Jacob tillægger arbejdet i Værkstedet den værdi, at arbejdet gør noget godt for hans selvværd. Den fælles praksis i værkstedet i FH udgør et praksisfællesskab, hvor Jacob oplever, at hans deltagelse får værdi gennem blandt andet materielle objekter (Wenger, 2004: 72). Den fælles virksomhed tingsliggøres altså igennem en meningsforhandlingsproces (Wenger, 2004: 73).

9.2.3. At forhandle det fælles

Mads beskriver på samme vis praksisfællesskabet i Bogstøtten i FH, hvor han nævner, at medlemmerne involverer og engagerer sig i den fælles praksis gennem en demokratisk forhandlingsproces:

“Egentlig så har vi jo i Bogstøtten skabt de der rammer demokratisk. Vi har sådan nogle sofamøder nogle gange, og vi plejer at være nogenlunde enige om tingene og reglerne for huset. Vi kan også altid snakke om det. Der er jo selvfølgelig forskellige meninger om det. Men vi er som regel rimelig enige.” (Bilag 4: 8).

Gennem det ovenstående ses det, at praksisfællesskabet i Bogstøtten etableres gennem en forhandling af den fælles virksomhed, hvor reglerne for enheden diskuteres i fællesskab. Her tingsliggøres Bogstøttens fælles virksomhed gennem (en forhandling af) meninger, regler, værdisæt med videre, hvilket er et bærende element i etableringen af en fælles virksomhed. Forhandlingsprocesserne udmønter forskellige regler, normer og værdisæt - både de eksplicite og implicite - og derigennem et kollektivt produkt (Wenger, 2004: 96).

Den fælles virksomhed i praksisfællesskaberne i FH kan siges, at etableres på baggrund af en enighed og en fælles forståelse for værdien af det praktiske arbejde og det kollektive produkt. Det praktiske arbejde tingsliggøres herigennem grundet medlemmernes (fælles) værditillægelse til arbejdet samt gennem den meningsforhandlingsproces, der etablerer den fælles virksomhed. Den fælles virksomhed etableres altså på baggrund af både fælles værdisæt og gensidige ansvarsrelationer, som opstår gennem fællesskabsopretholdelsen af praksisfællesskaberne i FH.

9.2.4. At skabe rutiner og faste rammer

En anden kilde til udviklingen af praksisfællesskabernes sammenhæng er det fælles repertoire, som etableres i forlængelse af (og sammenfiltret med) den fælles virksomhed. Gennem min deltagelse i FH observerede jeg, at der i høj grad er fast integrerede rytmer, rutiner og rammer omkring dagligdagen i FH. Der er blandt andet et fast rengøringskvarter fra 11:45-12:00 hver dag, hvor hele huset deltager en fælles rengøring af fællesområderne. Denne rengøring deltog jeg i under alle mine observationer i FH. Rengøringskvarteret udgør en (fast integreret) praksis, der bidrager til at få huset til at køre rundt.

Klara fortæller i interviewet om denne rutineprægede hverdag gennem en beskrivelse af, hvordan man ankommer til, agerer indenfor og forlader FH:

"En typisk dag for mig er... Jeg kommer ind ad døren. Tjekker mig ind. Snakker lidt med folk i loungen, siger goddag og smiler lidt til hinanden. Og så går jeg ind: "Goood mooorgen", og så siger alle godmorgen tilbage, og så begynder man egentlig sådan at snakke. Så er der altid et eller andet nyt. "Ej, du har fået farvet hår" eller "Hvad lavede du i weekenden?". Så snakker vi lidt om, hvad for noget keramik, vi alle sammen laver: "Ej, det der er megafedt, det du laver", "Ej, hvor fedt at du gør det der" eller "Prøv det her i stedet måske". Meget hyggelig dialog. Så gør vi rent, spiser noget mad sammen. Vi laver noget mere keramik. Nogle gange bliver vi der lidt efter lukketid. Laver lidt mere keramik. Nogle gange hvis jeg går tidligt, så går jeg jo tidligt og andre gange, hvor jeg bliver lidt længere, så står vi lige lidt uden foran. Lige står og snakker, giver hinanden et kram og siger farvel." (Bilag 5: 4-5).

I det ovenstående beskriver Klara, hvordan hverdagen er struktureret omkring en fælles forståelse for, hvordan man 'gør' hverdagen i FH. Etableringen af et fælles repertoire indenfor praksisfællesskaberne i FH må altså ses i forlængelse af det (allerede etablerede) gensidige engagement og fælles virksomhed. Det fælles repertoire opstår på baggrund af, at praksisfællesskabet til keramikundervisningen allerede eksisterer, og netop fordi praksisfællesskabet eksisterer er det meningsfuldt at etablere et fælles repertoire. Det fælles repertoire fungerer som meningsforhandling, hvor medlemmerne forhandler (fælles) mening (Wenger, 2004: 102).

9.2.5. En fælles forståelse

På samme måde eksisterer denne fælles forståelse for, hvordan hverdagen skal fungere indenfor praksisfællesskabet på keramikholdet. Jeg oplevede under min deltagelse til keramikundervisningen, at stemningen er mere rolig om formiddagen:

Der er en meget rolig stemning hele formiddagen, der bliver ikke snakket så meget. Folk sidder meget i stilhed og koncentrerer sig om sit eget. Nogle hører musik med høretelefoner. Der er åben dør og ellers liv i huset – imens spiller musikholdet inde ved siden af, og man kan høre dem lidt. Når nogen snakker eller spørger om noget, så gøres det med lav stemme. (Feltnoter - dag 2).

Det at formiddagene er blevet et tidsrum, hvor man taler lavmælt, virker til at være blevet en helt naturlig del af praksis til keramikundervisningen. Ingen påtalte eller nævnte dette som en regel gennem min tid i FH, men alligevel virkede det til, at alle var indforstået med, at dette er 'måden at gøre det på'. Herigennem bliver rutinen omkring formiddagene til keramik en forhandling af det fælles repertoire, hvorpå medlemmerne forhandler fælles mening.

Gennem ovenstående pointer argumenterer jeg for, at medlemmernes forhandling af fælles repertoire opstår i forlængelse af etableringen af den fælles virksomhed indenfor praksisfællesskaberne. Det fælles repertoire etableres deraf ud fra en fælles forståelse af FH's rutiner, hvorfra medlemmerne forhandler fælles mening.

9.2.6. Opsamling

Gennem ovenstående analysedel argumenterer jeg for, at medlemmernes forhandling af både fælles virksomhed og fælles repertoire opstår på baggrund af det allerede etablerede gensidige engagement. Den fælles virksomhed etableres gennem gensidige ansvarsrelationer samt det kollektive produkt, som udgør den fælles praksis, og som derigennem bliver genstand for meningsforhandling. I forlængelse heraf etableres det fælles repertoire inden for praksisfællesskaberne, hvorfra den fælles mening forhandles gennem en fælles forståelse for praksis i FH's praksisfællesskaber.

9.3. Delkonklusion: Etablering af fællesskaberne i Fountain House

1) Fra skæbnefællesskaber til praksisfællesskaber i FH

Medlemmerne i FH kan siges at være sammen i et skæbnefællesskab, hvor deres fælles skæbne har ført dem sammen. Medlemmernes aktuelle livssituation sætter dem i en position, som har ført dem til FH - og det er først og fremmest dét, de har til fælles, når de mødes som fremmede i FH. Medlemmerne oplever alle vanskeligheder i livet af den ene eller anden karakter. Derfra ændres (og omdefineres) skæbnefællesskaberne til praksisfællesskaber indenfor FH's rammer, når medlemmerne sammen etablerer og skaber tilblivelsen af de forskellige praksisfællesskaber i FH. Praksisfællesskaberne etableres gennem forhandlingen af først gensidigt engagement og dernæst både fælles virksomhed og fælles repertoire, som tilsammen danner sammenhæng i praksisfællesskaberne. Medlemmerne opnår nye deltagelsesmuligheder, som skaber nye erfaringer samt muliggør nye selvbilleder og selvidentifikationer hos medlemmerne (Wenger, 2004: 177). Medlemskabet (og de nyerhvervede deltagelsesmuligheder) i praksisfællesskabet bliver derved identitetskonstruerende for medlemmerne, hvorigennem selvet konstant forhandles i samspillet med andre gennem meningsforhandlinger (Wenger, 2004: 179). Medlemmerne etablerer sammen praksisfællesskaberne i FH, som kan siges at gå fra at være skæbnefællesskaber til praksisfællesskaber. Dertil argumenterer jeg for, at FH's fællesskaber i høj grad fungerer som egentlige praksisfællesskaber.

2) Fælles virksomhed og fælles repertoire træder i baggrunden for gensidigt engagement i etableringen af praksisfællesskaberne i FH

Medlemmerne etablerer primært praksisfællesskaber i FH gennem gensidigt engagement frem for gennem (forhandling af) fælles virksomhed og fælles repertoire. Det gensidige engagement fremstår som det bærende element i etableringsprocessen, da dette element bidrager til, at medlemmerne oplever det som meningsfuldt at indgå og involvere sig i praksisfællesskaberne. At forhandle både fælles virksomhed og fælles repertoire træder derved i baggrunden, hvilket gør praksisfællesskaberne i FH til en særlig form for praksisfællesskab: den fælles virksomhed er ikke det bærende element i praksisfællesskaberne - det er det gensidige engagement. Det er herigennem det gensidige engagement, der skaber grobund for den egentlige etablering af praksisfællesskaberne i FH.

3) Det lykkes at bidrage til oplevelsen af mening for medlemmerne af praksisfællesskaberne i FH

Gennem etableringen af praksisfællesskaberne i FH lykkes medlemmerne med at bidrage til en oplevelse af mening og meningsfuldhed - både for sig selv og for hinanden. Denne oplevelse af mening opstår gennem de meningsforhandlinger, der finder sted i etableringsprocessen. Det er igennem denne proces, at medlemmerne oplever hverdagen og tilværelsen i FH som meningsfuld. Medlemmernes oplevelse af meningsfuldhed kan derigennem siges at være subjektiv, men den skabes socialt i samspillet med de andre medlemmer (Krøjer & Dupret, 2016: 9). Hermed vil jeg argumentere for, at det lykkes for medlemmerne at skabe oplevelser af meningsfuldhed indenfor praksisfællesskaberne i FH og gennem etableringen af disse.

10. Analysedel 2: Etablering af social identitet i Fountain House

I denne analysedel vil jeg benytte Richard Jenkins teori om social identitet, da jeg finder teorien relevant som bidrag til Wengers teori om praksisfællesskaber. Wenger beskæftiger sig primært med praksisfællesskaber som positive, hvilket jeg gennem specialets første analysedel har beskæftiget mig med: praksisfællesskaberne kan siges at være både positive og meningsfulde med medlemmerne af FH. Dog har jeg samtidig iagttaget empiriske eksempler på, at medlemmerne af FH's praksisfællesskaber ligeledes kan blive genstand for klassifikation og stereotypificering. Wengers beskæftiger sig ikke med disse teoretiske begreber, hvorfor jeg finder Jenkins relevant som bidrag til Wenger i denne sammenhæng.

10.1. Etablering af social identitet gennem gensidig genkendelse og identifikation

Gennem min empiriproduktion stødte jeg løbende på pointer, der kan siges at relatere sig til medlemmernes (sociale) identitetsskabelse. Dette kan blandt andet begrebsættes gennem medlemmers oplevelser med identifikationsprocesser og gensidig genkendelse, hvilket kan lede til en oplevelse af mening for medlemmerne.

10.1.1. At genkende sig selv i andre

Gennem min tid i FH blev det tydeligt for mig, at medlemmerne oplever at have en del til fælles, hvilket blandt andet ses til keramikundervisningen, hvor medlemmerne erfaringsudveksler og deler gode råd med hinanden, hvilket danner grundlag for gensidig genkendelse hos medlemmerne:

To af pigerne snakker sammen om, at den ene er flyttet i nyt kollektiv med nye roomies. Hun føler sig ængstelig og nervøs omkring, hvad de andre tænker om hende. Den anden pige fortæller hende, at hun gerne må være der, og nu er det også hendes rum og hjem, som hun må præge. Hun siger, at hun kan genkende det fra sig selv og virkelig forstår, hvordan hun har det. Hun giver hende en kærlig peptalk og siger: *“Husk at give dig selv lidt credit. Folk tænker ikke noget dårligt om dig. Tænk hellere: ‘Jeg er jo faktisk et virkelig godt og behageligt menneske, så selvfølgelig kan de andre også lide mig, fordi jeg vil jo andre det bedste’. Og det kan jeg også virkelig stå inde for, at du er”*. Den anden pige bliver glad, smiler og siger tak. Hun siger, at det var lige dét, hun havde brug for at høre i dag.

Derefter siger hun: "Åh. hvor var det godt, at jeg kom herved i dag." Imens de sidder og snakker, har de begge hænderne nede i keramikken og er i fuld gang med at forme og pense. (Feltnoter - dag 8).

Medlemmerne giver udtryk for gensidig genkendelse gennem både ord og handlinger, hvorigennem de forsøger at berolige og støtte hinanden. Genkendelsen giver medlemmerne en oplevelse af, at deres problemer normaliseres og afmystificeres - det er måske ikke så mærkeligt at føle og tænke sådan, hvis vi er flere, der føler og tænker på samme måde. Selv samme pointe beskrives af Mads:

"Selvom vi sidder med hver vores, så har vi jo det til fælles, at vi er i en skriveproces. Vi har det svært med at studere, udskyder eksamener... kender det der med at være psykisk sårbar, imens man har en helt masse arbejde, der hober sig op. Der er genkendeligheden i hinanden." (Bilag 4: 2).

Her fortæller Mads, at han også oplever denne genkendelse i de andre medlemmer i Bogstøtten - de har også svært ved at studere, de udskyder også eksamener og kender også til psykisk sårbarhed. Den gensidige genkendelse synes vigtig for Mads, der oplever at kende medlemmerne i FH bedre end han kender sine medstuderende på KU:

"Man lærer efterhånden folk at kende. Jeg kender folk fra Bogstøtten mere, end jeg kender dem fra mit studie. (...) mange af de andre fra mit studie, de er i starten af 20'erne. (...) De er bare... Vi er bare et andet sted. Der er også mange i Bogstøtten, der er lidt ældre end de fleste på deres studie, tror jeg. Nogen der har skiftet retning, eller ikke vidst hvad de ville. Brændt ud med et eller andet. Så jeg har lidt mere en følelse af, at de er lidt mere voksne her faktisk." (Bilag 4: 2).

Mads oplever altså at have mere til fælles med medlemmerne i FH. Han beskriver, at han føler sig mere på bølgelængde med de andre medlemmer i FH end dem på hans studie, som både er lidt yngre og har nogle andre interesser end ham.

10.1.2. At opleve sig som en del af en gruppe

Mads beskriver en indre gruppe-identifikation, hvor han kan genkende sig selv i en gruppe, der kan siges at være 'en gruppe for sig selv' gennem deres oplevelser med fælleshed. Medlemmernes oplevelser med gensidig genkendelse gennem indre gruppe-identifikation leder til oplevelsen af at etablere en fælles social identitet, som beskrives som meningsfuld

af medlemmerne. Gennem vægtningen af ligheder ved indre gruppe-identifikation skabes en følelse af at have noget 'til fælles'. Det kollektive - eller oplevelsen af det samme - viser sig altså gennem fællesheden (Jenkins, 2006: 135). Medlemmerne i FH oplever at være en del af et praksisfællesskab, hvor de er ens inden for gruppen - og derigennem er forskellige fra andre uden for gruppen. Det er altså ligeledes oplevelsen af forskelligheden, der bidrager til fællesheden i praksisfællesskaberne i FH. Denne oplevelse opstår gennem sammenlignings- og identifikationsprocesser samt en differentiering imellem 'os' og 'dem'. Her konstrueres praksisfællesskaberne altså en gennem en (symbolsk) følelse af ensartethed inden for en gruppe, hvilket kan siges at være et billede på den indre-ydre-dialektik, der opstår blandt medlemmerne i FH. Oplevelsen af at være en del af et fællesskab er altså konstrueret gennem oplevelsen af en indre gruppe-identifikation, hvilket beskrives som meningsfuldt for medlemmerne.

10.1.3. At opleve sig forskellig fra andre

På trods af at medlemmerne beretter om gensidig genkendelighed, som beskrevet gennem det ovenstående, så nævner Klara, at hun ligeledes kan føle sig forskellig fra de andre medlemmer:

"Jeg føler, at jeg er anderledes end mange af de andre. Men det synes jeg egentlig er ret spændende. Nogle gange kan jeg godt føle, at jeg er anderledes, og jeg har nogle gange følt, at det ikke har været okay andre steder. Men her føler jeg egentlig, at folk tænker, at det er ret spændende. Fordi de måske ikke helt forstår mig... men er interesseret i at forstå mig og omvendt." (Bilag 5: 8).

Klaras beskrivelse af at føle sig forskellig fra de andre vidner om en individuel identifikation, hvor netop forskellighederne bliver tydelige gennem en sammenligningsproces. Dog beskriver Klara ikke denne forskellighed som en dårlig ting - hun oplever derimod at føle sig spændende, og hun mærker, at de andre medlemmer har en interesse i hende på trods af forskellighed. Klara forstår her sig selv gennem en indre-ydre-dialektik, hvor hun holder sit eget selv-billedet (hendes egen indre selvdefinition) op imod det offentlige billede (andres ydre definition) af hende og hendes identitet. Klara oplever, at det er okay at være anderledes i FH - men at hun nogle gange har følt, at det ikke har været lige så okay andre steder, og at det kan få hende til at føle sig forkert.

10.1.4. At mærke andres berøringsangst

Mads beskriver ligeledes, at han kan føle sig forkert i sammenhænge uden for FH, hvor folk kan blive berøringsangst omkring psykisk sårbarhed:

“Nogen kan næsten blive helt utrygge, eller ved ikke hvad de skal gøre af sig selv, hvis man siger et eller andet, som er svært. Eller også prøver de at hjælpe eller fikse, men man kan jo ikke altid bare hjælpe. Nogle gange skal man også bare have lov at have en dårlig dag, og det må man gerne her. Der er meget plads til den slags.” (Bilag 4: 1).

Mads oplever altså at føle sig forskellig fra andre uden for FH's fire vægge, hvor han oplever, at folk ikke ved, hvordan de skal håndtere, hvis han har en dårlig dag. Jacob stemmer i og fortæller, at han har lignende oplevelse:

“Det er meget genkendeligt for mig. Der er stor berøringsangst udenfor huset. Det sker tit. Det oplever jeg ikke her i FH. Jeg føler, at det bliver modtaget ret godt, hvis jeg siger nogle ting, og det bliver forstået. Udenfor huset kan jeg være bange for at sige nogle ting til folk. De bliver berøringsangst, og så trækker de sig. De ved ikke, hvad de skal sige. Om de skal være megasøde overfor én, eller om de slet ikke skal sige noget. Jeg synes, at det er anderledes her. (...) Jeg ved ikke, hvordan jeg skal forklare det, men det er som om det bliver modtaget mere naturligt. Der er ikke de ekstremer med, at nogen bliver overhjælpsomme eller trækker sig virkelig meget. Det ligger mere i midten og ikke så meget i ekstremerne, hvor det har jeg oplevet udenfor FH. Det er ligesom om, at folk er mere rutinerede. Desværre. De har måske hørt det mange gange eller selv prøvet nogle ting, så det bliver taget på en meget afslappende måde. Folk taler til én, men de overvælder ikke én med spørgsmål. Der er balance.” (Bilag 4: 2).

Medlemmerne oplever altså en høj grad af gensidig genkendelse inden for praksisfællesskaberne i FH, og denne oplevelse forstærkes yderligere som kontrast til deres oplevelser uden for FH, hvor de derimod kan føle sig anderledes eller forkerte gennem enten sammenligningen med andre eller i mødet med andres reaktion på eller håndtering af forskellige situationer. Derigennem kan det siges, at medlemmerne oplever meningsfuldhed indenfor praksisfællesskaberne i FH gennem gensidig genkendelse og indre gruppeidentifikation.

Gennem det ovenstående argumenterer jeg for, at gensidig genkendelse samt indre gruppeidentifikation leder til etableringen af en social identitet i praksisfællesskaberne i FH, hvilket beskrives som meningsfuldt for medlemmerne inden for FH's rammer. Dog kan medlemmerne samtidig opleve at føle sig forskellig (og forkert) i mødet med andre uden for FH's fire vægge.

10.2. Fra praksisfællesskab til (fastholdende?) klassifikation

I forlængelse af medlemmernes oplevelser med gensidig genkendelse og identifikation opstår en opmærksomhed på (risikoen for) kategorisering, da identifikationsprocesser fordrer en sammenligningsproces, hvor (ydre) kategorisering, typifikation og stereotypificering risikerer at blive et resultat af sammenligningsprocessen. I det følgende vil jeg belyse empirisk, hvordan kategorisering og stereotypificering kan risikere at medføre fastholdende klassifikationer for medlemmerne i FH.

10.2.1. At opleve sig selv som psykisk sårbar

Gensidig genkendelse skaber et rum, hvor medlemmerne sammenligner sig selv med de andre medlemmer, og her bliver både forskelle og ligheder tydelige for dem. Klara beskriver dette i interviewet:

"Man starter ind med en fælles forståelse for, at her tager vi vare for hinanden. Det er vigtigt, at man forstår, at folk har sårbarheder. Det er ikke alle, der har lyst til at snakke om det, men det er der. Det gør, at man har den der genkendelighed i hinanden. Den tror jeg er ret god at have. Fordi man nemlig ... man er så hurtig sårbar. Specielt når der er nogen, der bliver rigtig kede af det. Så ser man hinanden være sårbar, som man måske ikke gør på en skole. Da jeg gik i gymnasiet, var det meget: "Hvordan ser jeg ud udadtil?" - og den er der bare ikke rigtig her overhovedet. Når man tør at være sårbar overfor hinanden, så tror jeg, at man bare hurtigt bliver tætte. Jeg tror, at det er det. At der er mere sårbarhed her. Og det er okay." (Bilag 5: 6).

Her fortæller Klara, at hun finder netop denne genkendelse vigtig, da det skaber en større forståelse for hinanden. Hun beskriver derudover, at hun oplever medlemmerne i FH, som en gruppe, der har noget til fælles: de har alle sårbarheder. Denne gensidige genkendelse gennem fællesheden omkring psykisk sårbarhed skaber en fælles forståelse - en social identitet - hvor Klara opfatter sig selv, som en del af en gruppe, der har noget til fælles: en indre gruppe-identifikation. Klara beskriver gruppens ligheder, hvilket danner en følelse af en kollektiv identitet, som i dette tilfælde er 'sårbarhed'. Medlemmerne konstruerer altså en fælleshed om dette, hvor de ser og oplever sig selv som tilhørende en bestemt gruppe (Khawaja, 2013: 535). Gennem dette kan det altså siges, at medlemmerne udvikler en (fælles) social identitet som psykisk sårbar. De forstår sig selv og de andre medlemmer som en del af en gruppe, der har det til fælles, at de alle er psykisk sårbare. Denne

klassifikationsproces kan risikere at udgøre en (fastholdende) kategorisering, hvor medlemmerne fastholdes i deres sociale identitet til 'psykisk sårbar' gennem praksisfællesskaberne i FH.

10.2.2. Risiko for kategorisering

Ligesom at kategoriseringsprocesser kan forekomme inden for praksisfællesskaberne i FH, kan dette ligeledes opstå fra 'verden udenfor'. Jacob beskriver at have oplevet en ydre kategorisering, hvor han blev identificeret af andre, som en del af en 'kategori i sig selv', fordi folk har forudindtagede holdninger til hans tilknytning til FH. Jacob beskriver, at han i forlængelse af disse oplevelser er meget påpasselig med, hvordan og til hvem han fortæller om FH, fordi han er bange for at blive kategoriseret, hvilket kan lede ham til hvide løgne omkring at have et 'ordinært' arbejde som pedel:

"Jeg er meget omhyggelig med, hvem jeg fortæller det til. (...) Min familie og mine nære venner, de accepterer det fuldt ud. De synes, at det er godt, at jeg er her. Men der er nogle andre ude i periferien af folk, som jeg bare betegner som bekendte, som jeg bare per automatik ved, at jeg ikke skal fortælle det. De ville komme med nogle lidt mærkelige kommentarer. Enten ville de sige noget lidt halvprovokerende, eller også ville de være berøringsangst over for det. Én af de to ting. Så jeg passer meget på, hvem jeg skal sige det til. Nogle gange formulerer jeg det... så fyrer jeg nogle hvide løgne af. Hvis det er nogen, jeg næsten lige har mødt, og de spørger: "Hvad laver du?", så siger jeg, at jeg er pedel. Så håber jeg, at de ikke spørger mere ind til det." (Bilag 4: 10).

Jacob fortæller dertil, at han ikke har lyst til at kalde FH for et værested, da han er bange for, hvad folk vil tænke, og at det vil skabe en forestilling om FH, som han ikke synes passer:

"Men bare det, at man siger værested... så er der nogle mennesker, der begynder at skære ansigter og se mærkelige ud. Så det vil jeg helst ikke ind på. Jeg er bange for, når jeg siger det... at folk tænker, at det er et sted, man bliver parkeret. Der er også nogle, der ikke helt forstår, hvad det egentlig er eller hænger sig i den der gamle forestilling af, hvad det er, og så kan man ikke få det ud af hovedet på dem." (Bilag 4: 11).

Ovenstående pointe vidner altså om, at FH's medlemmer risikerer at blive kategoriseret og derigennem tilskrevet en identitet, som de ikke kan genkende sig selv i.

10.2.3. At have fordomme om andre

Jeg genkender selv denne risiko og har endda skrevet følgende i mine feltnoter:

Det er svært helt at vide, hvem der er ansat og medlem, når man ser det hele udefra – det kan være svært overhovedet at 'se'. (Feltnoter - dag 6).

Medlemmerne er altså i fare for at blive vurderet og kategoriseret - i dette tilfælde forsøgte jeg endda selv at skelne imellem medlemmer og ansatte gennem fordomme om at 'kunne se', hvem der er medlemmer. Klara beskriver ligeledes denne oplevelse med at blive kategoriseret grundet hendes tilknytning til FH:

"Der er også nogen, der ikke rigtig forstår, hvorfor det er vigtigt for mig... og det tror jeg også har noget at gøre med, at folk tit tænker: "Du virker jo meget rask, Klara. Så hvorfor kan du ikke arbejde? Hvorfor skal du være der?". (Bilag 5: 8).

Her fortæller Klara, at hun er stødt på fordomme om, at man skal være syg for ikke at kunne arbejde og i stedet komme i FH - og at hendes omgangskreds ikke oplever hende som syg, men derimod tilskriver hende identiteten 'rask', hvorfor hun oplever at skulle forklare og retfærdiggøre, hvorfor hun har brug for (og godt af) at komme i FH. Her ses altså en stereotypificering af 'et klassisk medlem' i FH, hvor medlemmerne tildeles mærkater såsom 'syg' eller 'ude af stand til at arbejde'. Denne pointe viser sig ligeledes hos Mads:

"Det var også et tidspunkt, hvor jeg også selv var i tvivl om jeg havde det dårligt nok til at komme her. Altså: Har jeg ret til det? (...) Men nogle gange irriterede det mig faktisk lidt, at mange andre mennesker tror, at man kan se på folk, at de har det dårligt. Det kan man bare ikke altid. Jeg har måske også næsten selv haft den opfattelse - at jeg burde kunne se det. Men det kan jeg altså ikke. Jeg ved det godt. (...) De er allesammen helt almindelige mennesker jo. Så der er også faldet nogle fordomme på en eller anden måde. Omkring hvordan man ser ud, hvis man har det eller det. Alle folk ser bare enormt stabile ud." (Bilag 4: 5).

Mads beskriver altså i det ovenstående, at han selv kan genkende det at have fordomme om, hvordan man ser ud, når man har en bestemt diagnose, og at han har tænkt, at han burde kunne genkende 'folk der har det dårligt'. Samtidig beskriver han at have været i tvivl om,

hvorvidt han selv var 'syg nok' til at starte i FH. Mads beskriver altså en række måder, hvorpå man som medlem i FH må forholde sig til klassifikation gennem stereotypificering. Ligesom Klara har Mads måtte retfærdiggøre hans behov for at komme i FH ved blandt andet at tage stilling til om han opfattede sig selv om 'syg nok' og derigennem var berettiget et forløb i FH.

Igennem ovenstående argumenterer jeg for, at der kan foreligge en risiko for, at medlemmerne fastholdes i deres (selv)forståelse som psykisk sårbar ved ofte at skulle tage stilling til 'deres kategori' i mødet med andre mennesker. Derigennem er der risiko for, at medlemmerne bliver udsat for stereotypificering og kategorisering grundet deres tilknytning til FH.

10.3. Delkonklusion: Etablering af social identitet i Fountain House

1) Medlemmerne oplever mening gennem gensidig genkendelse og identifikation i etableringen af social identitet i FH

Medlemmerne oplever meningsfuldhed gennem gensidig genkendelse og identifikation, når de etablerer social identitet i praksisfællesskaberne i FH. Det giver medlemmerne en oplevelse af mening at mærke og opdage, at de andre medlemmer genkender nogle af de samme problematikker, og derigennem afmystificeres og aftabuiseres psykisk sårbarhed gennem fællesheden. Medlemmerne beskriver dertil at gensidig genkendelse og indre gruppe-identifikation bidrager til meningsfuldhed inden for FH's rammer, som står i kontrast til deres oplevelser udenfor huset.

2) Praksisfællesskaberne i FH som ikke entydigt positive

Under etableringen af social identitet i praksisfællesskaberne i FH opstår ligeledes en række bagsider og faldgruber - der foreligger nemlig en risiko for, at medlemmerne udvikler en (fælles) social identitet som psykisk sårbar. Derudover er medlemmerne udsat for kategorisering og stereotypisering fra omverdenen grundet deres tilknytning til FH. Medlemmerne bliver vurderet, kategoriseret og misforstået, hvorfor de er tilbageholdende omkring at fortælle om deres daglige gang i FH. Praksisfællesskaberne opleves altså som meningsfulde indenfor murerne i FH, men når medlemmerne skal indgå i sammenhænge uden for FH eller når de bliver set udefra, er det anderledes. Her oplever medlemmerne at blive kategoriseret, hvilket leder til forskellige strategier, såsom at komme med hvide løgne angående ens arbejdsliv, for at undgå konfrontationer, hvor medlemmerne tvinges til at tage stilling til deres kategori i mødet med andre.

3) Praksisfællesskaberne i FH som fastholdende kategori

Etableringen af sociale identiteter i praksisfællesskaberne i FH risikerer altså at udgøre en fastholdende klassifikation for medlemmerne, der oplever at blive udsat for både (ydre) kategorisering og stereotypificering af omverdenen grundet deres tilknytning til FH. Fællesheden, som medlemmerne sammen udvikler gennem både etableringen af praksisfællesskaberne i FH samt social identitet i samme, risikerer altså at udgøre en problematisk og fastholdende kategoriseringsproces, hvor medlemmerne kan få svært ved at bevæge sig væk fra kategorien 'psykisk sårbar' og derigennem udvikle nye selvopfattelser.

11. Analytisk diskussion

Dette afsnit indeholder en opsamling på specialets to analysedele gennem en tredje og mere diskuterende analysedel. Dette afsnit skal derfor ses som en sammenfatning af de to ovenstående analysedele, der samtidig søger at udbrede specialets analysepointer.

Gennem specialets to analysedele argumenterede jeg for, at medlemmerne i FH oplever meningsfuldhed i forbindelse med etableringen af praksisfællesskaberne samt social identitet indenfor samme. Dog fandt jeg ligeledes, at oplevelsen af meningsfuldhed hovedsageligt lod sig finde inden for FH's fire vægge. Medlemmerne oplever altså meningsfuldhed i forbindelse med at indgå i FH's praksisfællesskaber, hvilket leder dem til udviklingen af en (fælles) social identitet. Dertil så jeg gennem analysen, at dette kunne medføre en række udfordringer for medlemmerne. Medlemmerne oplever nemlig at blive kategoriseret og stereotypificeret af omverdenen, som kan have en række forudindtagede holdninger til FH eller FH's målgruppe som kategori. Gennem analysedel 2 argumenterede jeg for, at etableringen af en social identitet i FH risikerer at fastlåse medlemmerne i deres selvforståelse og -fortælling. At medlemmerne bliver udsat for klassifikation, leder dem ligeledes ind i undgåelsesadfærd såsom at udelade informationer, retfærdiggøre deres situation og måske endda overdrive eller forværre måden, de taler om deres psykiske tilstand på med henblik på at undgå kategorisering og stereotypificering. Medlemmerne er derigennem tydeligt bevidste om denne differentiering imellem FH og 'verden udenfor', hvilket blandt andet ses i følgende citat af Mads:

"Nogle gange hvis man er ude i den 'almindelige' verden udenfor FH, så kan det godt være, at folk er lidt... De ved ikke, hvordan de skal reagere, hvis man har en dårlig dag." (Bilag 4: 1).

Medlemmerne oplever, at 'verden udenfor' er anderledes end FH. Verden udenfor FH bliver i ovenstående citat af Mads kaldt for 'den almindelige verden', hvilket står i kontrast til FH, som derved må ses som 'ikke-almindelig'. Medlemmerne er bevidste om forskellene mellem disse verdener, hvilket leder til denne differentiering. Indenfor FH's fire vægge oplever medlemmerne genkendelighed, tryghed og stabilitet, hvorimod 'verden udenfor' synes mere utilregnelig. Jacob beskriver, at han er blevet behandlet dårligt på arbejdsmarkedet, og

derigennem har tænkt, at FH var meget 'bløde' overfor ham, hvilket dog ligeledes har gjort ham opmærksom på hans rettigheder:

"(...) udenfor er jeg blevet behandlet ret dårligt. (...) Man kan godt tænke, at de er meget bløde her, men måske har jeg også krav på den her behandling." (Bilag 4: 9).

Jacob oplever altså, at FH agerer mere 'blødt' overfor ham, og at han herigennem har fundet ud af, at det er sådan, han faktisk vil behandles. Han fortæller i forlængelse deraf:

"Havde det været på en mere ordinær arbejdsplads, så havde det nok gjort mig mere stresset, men her kan jeg altid sige: 'Jeg holder pause'. Der er ikke noget, der er deadline på. Der er også en chef, som siger: 'Jacob, nu sætter du dig ud. Du har fået nok'. Og så laver han det færdigt. Det er en kæmpe befrielse. (...) Der er ikke de samme konsekvenser. (...) Når man har muligheden for at springe fra - ikke at jeg gør det, men det giver en frihed i sig selv. Bare at kunne have den tanke." (Bilag 4: 4).

Ovenstående citat leder mig til flere spørgsmål: Vil medlemmerne kunne benytte sig af deres (nyetablerede) færdigheder og kompetencer uden for FH's beskyttende mure? Hvordan kan denne 'skærmede' verden indenfor FH's trygge rammer forberede medlemmerne på at indgå på arbejdsmarkedet igen? Er FH's indsats overhovedet overførbare til det 'generelle samfund', eller risikerer medlemmerne at blive fastlåst i et parallelsamfund, hvor deres kompetencer indenfor FH's etablerede virksomhed ikke er duelige eller kompatible med 'verden udenfor'?

I forlængelse hertil er det værd at nævne, at FH er en del af beskæftigelsessystemet gennem deres finansiering af kommunale midler (Fountain House, 2019). Ambitionen om at opnå meningsfuldhed inden for denne type interventioner kan være vanskelig, da de involverede parter kan have forskellige dagsordener, hvilket kan blive modstridende (Willaa & Petersen, 2019: 61). Forandringerne man søger at skabe gennem denne type intervention skal være meningsfulde for alle involverede parter - i dette tilfælde både FH's medlemmer og medarbejdere samt Københavns Kommune. Den sociale intervention må altså ligeledes ses som en intervention, der involverer kommunale (og statslige) interesser. Den sociale intervention i FH tager dermed både afsæt i national politik, og den retter sig mod en bestemt befolkningsgruppe - nemlig befolkningsgruppen uden for arbejdsmarkedet. Derfor

må én af de kommunale interesser ligeledes være, at denne befolkningsgruppe på sigt kan indgå på arbejdsmarkedet igen og *“i samfundet som helhed”* (Willaa & Petersen, 2019: 65). Dette indebærer ligeledes en vis normativitet: det er meningsfuldt at indgå på arbejdsmarkedet. Dette kan være mere eller mindre udtalt, men det er en vigtig pointe, da det (normative) mål selvfølgelig præger interventionen, hvilket kan medføre sammenstød. For arbejder FH’s målgruppe nødvendigvis hen imod det i samme mål? Er statens politiske plan på makroniveau forenelig med FH’s medlemmers hverdagsorienterede plan på mikroniveau?

Hvis man genlæser Jacobs udtalelse i citatet ovenfor, så virker det ikke umiddelbart til, at Jacob har et ønske om at stoppe i FH og komme på arbejdsmarkedet lige nu. Han finder det befriende at indgå i FH’s ‘bløde’ rammer, hvor krav og forventninger er nedjusteret. Det giver ham en frihed at mærke mindre pres, og da Jacob på nuværende tidspunkt har været tilknyttet FH i fire år vil jeg argumentere for, at der foreligger en risiko for, at interventionen i FH i nogen grad kan medføre en fastholdelse af medlemmerne, der ender med at trives i FH’s rammer, hvor de oplever meningsfuldhed, tilhørsforhold og genkendelse gennem deres deltagelse i praksisfællesskaberne i FH.

Herigennem argumenterer jeg altså for, at FH lykkes med at skabe en meningsfuld social intervention for deres medlemmer. Men hvad så derefter? Hvordan og hvornår udsluses medlemmerne, når deres forløb i FH faktisk ikke har en fastlagt slutdato? Hvornår vil det være (mere) meningsfuldt for medlemmerne at stoppe i FH og søge ud på arbejdsmarkedet igen? Det afhænger altså af fra hvilken parts perspektiv eller position, man anskuer ambitionen om at opnå meningsfuldhed, hvis man skal vurdere om interventionen kan ses som meningsfuld og derigennem succesfuld. Medlemmerne i FH udtrykker at opleve meningsfuldhed ved at indgå i FH’s praksisfællesskaber. De andre involverede parter (FH’s medarbejdere og Københavns Kommune) har denne undersøgelse ikke taget udgangspunkt i, hvorfor jeg ikke vil udtale mig omkring, hvorvidt FH’s intervention opleves meningsfuld for disse parter, men jeg vil igennem ovenstående argumentere for, at det er vigtigt og relevant at undersøge FH’s exitstrategi(er) med henblik på at støtte medlemmerne i deres overgang fra FH og ud i ‘den almindelige verden’.

DEL 5

Afrunding

“Hvis der skal opstå et fællesskab i en verden af individer, kan (og skal) det kun være et fællesskab sammenvævet af lighed og gensidig omsorg - et fællesskab, der drager omsorg for og påtager sig ansvaret for den lige ret til at være menneske og for, at alle skal have lige reelle muligheder for at handle på grundlag af denne ret.”

(Bauman, 2002: 148).

12. Konklusion

Jeg har i specialet arbejdet ud fra følgende problemformulering: *Hvordan forhandler medlemmerne mening gennem etableringen af praksisfællesskaber i Fountain House, og hvilken betydning får dette for medlemmernes sociale identiteter?*

Gennem det analytiske arbejde i specialet kan jeg konkludere, at FH's fællesskaber kan siges at eksistere i form af praksisfællesskaber af flere grunde. Medlemmerne i FH etablerer sammen fundamentet for praksisfællesskaberne gennem gensidigt engagement, hvor de sammen engagerer sig og deltager i fællesskaberne i FH. Medlemmerne giver hinanden og fællesskabet opmærksomhed, hvilket forbinder fællesskabets deltagere og skaber indbyrdes (og gensidige) relationer. Dette gøres blandt andet gennem anerkendelse, hvilket giver medlemmerne oplevelsen af tilhørsforhold samt nye deltagelsesmuligheder. Gennem det analytiske arbejde fandt jeg, at det gensidige engagement fungerer som grobund for den videre etablering af praksisfællesskaberne i FH. Dernæst etablerer medlemmerne fælles virksomhed og fælles repertoire i forlængelse af det (allerede etablerede) gensidige engagement, hvor medlemmerne forhandler den fælles praksis i FH, hvilket leder til gensidige ansvarsrelationer og en fælles mening. Dette gøres blandt andet gennem dannelsen af en fælles forståelse for rammerne indenfor praksisfællesskabet. Samlet set argumenterer jeg herigennem for, at medlemmerne oplever høj grad af meningsfuldhed gennem etableringsprocessen af praksisfællesskaberne i FH, hvor medlemmerne i fællesskab forhandler mening. Skæbnefællesskaberne ændres (og omdefineres) til praksisfællesskaber i FH, når medlemmerne sammen etablerer og skaber tilblivelsen af de forskellige praksisfællesskaber i FH, og det lykkes samtidig for medlemmerne at opleve meningsfuldhed indenfor disse.

Dertil fandt jeg gennem specialets analytiske arbejde, at praksisfællesskaberne i FH ikke kan ses som entydigt positive for medlemmerne. Medlemmerne oplever genkendelse og identifikation indenfor praksisfællesskaberne i FH, hvilket fremstår både positivt og meningsfuldt for medlemmerne - dog medfører disse sammenlignings- og identifikationsprocesser samtidig en risiko for, at medlemmerne udsættes for kategorisering, hvilket viste sig gennem specialets empiri. Medlemmerne differentierer imellem FH og 'verden udenfor', hvilket skaber en symbolsk konstruktion af

(praksis)fællesskaberne i FH, hvor forskelle og ligheder imellem 'os' og 'dem' bliver fremtrædende. Medlemmerne oplever at blive vurderet, kategoriseret og misforstået, hvilket cementerer sig i deres måde at tilgå omverdenen på. Når medlemmerne (mere eller mindre bevidst) tilbageholder information om deres daglige gang i FH kan praksisfællesskaberne ikke længere siges at være entydigt positive. Praksisfællesskaberne i FH opleves meningsfulde for medlemmerne indenfor FH's rammer, men når medlemmerne skal indgå i sammenhænge uden for FH oplever de at skulle tage stilling til deres kategori. En kategori som 'psykisk sårbar', som opstår gennem etableringen af sociale identiteter i FH. Herigennem foreligger der en risiko for, at medlemmerne fastholdes i kategorien som psykisk sårbar, hvilket leder til, at etableringen af social identitet indenfor FH's praksisfællesskaber risikerer at udgøre en problematisk og fastholdende kategoriseringsproces. Herigennem argumenterer jeg slutteligt for, at FH's praksisfællesskaberne risikerer at fastholde medlemmerne i et parallelsamfund, hvor de etablerer en fælles mening, som er svær at overføre til samfundet udenfor FH's mure.

13. Litteraturliste

Altinget.dk. (2022). "Endnu et fald i unges mentale sundhed får partier til at kræve handling". Hentet 9 september 2022 fra: www.altinget.dk/artikel/endnu-et-fald-i-unges-mentale-sundhed-faar-partier-at-kraeve-handling

Andersen, L. (2019). *Metamodernitet: Mening og håb i en kompleks verden*. Nordic Bildung.

Bach, M. (2022). "Få et overblik: Her er regeringens forslag til finansloven for 2023". Hentet 9 september 2022 fra: www.altinget.dk/artikel/260926-faa-et-overblik-her-er-regeringens-forslag-til-finansloven-for-2023

Bauman, Z. (2002). *FÆLLESSKAB - En søgen efter tryghed i en usikker verden*. Hans Reitzels Forlag.

Broström, S. (2005). *Virksomhedsteorien: Perspektiver på relationer*. I: Ritchie, T. (2005), *Relationer i psykologien*. Billesø & Baltzer.

Bruselius-Jensen, M. & Sørensen, N. U. (2017). *Unge fællesskaber: Mellem selvfølghed og vedligeholdelse*. Aalborg Universitetsforlag.

Forum mod Psykisk Mistrivsel. (2021). "SAMMEN OM AT STOPPE PSYKISK MISTRIVSEL HOS BØRN OG UNGE". Hentet 17 september 2022 fra: bornsvilkar.dk/wp-content/uploads/2021/11/Anbefalinger-fra-Forum-mod-Psykisk-Mistrivsel.pdf

Fountain House. (u.å). "Om Fountain House". Hentet 27 september 2022 fra: fountain-house.dk/om-fountain-house/

Fountain House. (2019). "Fountain House - en NGO for psykisk sårbare: Arbejde, studieliv og socialt fællesskab"¹.

Görlich, A., Pless, M., Katznelson, N. & Graversen, L. (2019). *Ny udsathed i ungdomslivet - 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge*. Hans Reitzels Forlag.

Grønborg, L. (2012). "Forskeren og felten: et dobbeltsidet spejl". I: Pedersen, M., Klitmøller, J. & Nielsen, K. (2012). *Deltagerobservation - en metode til undersøgelse af psykologiske fænomener*. Hans Reitzels Forlag.

Højholt, C. (2005). *Forældresamarbejde. Forskning i fællesskab*. Dansk Psykologisk Forlag.

Højholt, C. & Kousholt, D. (2012). "Om at observere sociale fællesskaber". I: Pedersen, M., Klitmøller, J. & Nielsen, K. (2012). *Deltagerobservation - en metode til undersøgelse af psykologiske fænomener*. Hans Reitzels Forlag.

Jenkins, R. (2006). *Social Identitet*. Academica.

Khawaja, I. (2013). "FÆLLESSKAB SOM FÆLLESGØRENDE BEVÆGELSE?". *Psyke & Logos*, 34 (2), 30. Hentet 10 oktober 2022 fra: tidsskrift.dk/psyke/article/view/16652

Krøjer, J. & Dupret, K. (2016). *Social intervention - meningsfuld indgriben i menneskers liv*. Frydenlund Academic.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interview*. Hans Reitzels Forlag.

Ladekarl, A. (2019). "Når fællesskaberne smuldrer, tager mistrivlsen over". Kristeligt Dagblad.

¹ Internt arbejdsrapport uden link

Mansø, R. G. & Svendsen, A. B. (2022). "Ét emne topper 'overraskende stort' danskernes liste over, hvad de vil have politikerne til at løse". Hentet 9 september 2022 fra: www.dr.dk/nyheder/politik/et-emne-topper-overraskende-stort-danskernes-liste-over-hvad-de-vil-have-politikerne

Mølgaard, T. & Jensen, T. L. (2022). "Åbent brev fra over 1.000 psykologer: Der skal ske noget nu, ellers er det for sent". Hentet 9 september 2022 fra: www.politiken.dk/debat/debatindlaeg/art8926310/Der-skal-ske-noget-nu-ellers-er-det-for-sent

Nøttrup, J. (2016). "Forandringer sker i fællesskab". Tidsskrift for Socialpædagogik, 19 (2).

Pedersen, M. (2012). "Triangulær validering". I: Pedersen, M., Klitmøller, J. & Nielsen, K. (2012). *Deltagerobservation - en metode til undersøgelse af psykologiske fænomener*. Hans Reitzels Forlag.

Pedersen, M., Klitmøller, J. & Nielsen, K. (2012). *Deltagerobservation - en metode til undersøgelse af psykologiske fænomener*. Hans Reitzels Forlag.

Rasborg, K. (2021). "Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi". I: Fuglsang, L., Olsen, P. B., & Rasborg, K. (2021). *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne - på tværs af fagkulturer og paradigmer* (3. udgave). Samfundslitteratur.

Spradley, J. P. (1980). *Participant Observation*. Waveland Press, Inc.

Sundhedsstyrelsen. (2021). "Danskernes sundhed. Den Nationale Sundhedsprofil 2021". Hentet 14 september 2022 fra: www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2022/Sundhedsprofil/Sundhedsprofilen.ashx?sc_lang=da&hash=5C9A9A81483F6C987D5651976B72ECB2

Sundhedsstyrelsen. (2022). "Fagligt oplæg til en 10-årsplan". Hentet 14 september 2022 fra: www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2022/psykiatriplan/10AARS_PSYK-PLAN.ashx?la=da&hash=CD317811318C4499D2453F25DCEC92B9DF41DE08

Sundhedsministeriet. (2022). "Bred aftale om en 10-årsplan for psykiatrien og mental sundhed". Hentet 9 september 2022 fra: www.sum.dk/nyheder/2022/september/bred-aftale-om-en-10-aarsplan-for-psykiatrien-og-mental-sundhed

Tanggaard, L. (2012). "Validitet i forbindelse med deltagerobservationer". I: Pedersen, M., Klitmøller, J. & Nielsen, K. (2012). *Deltagerobservation - en metode til undersøgelse af psykologiske fænomener*. Hans Reitzels Forlag.

Topor, A. (2003). *Recovery. At komme sig efter alvorlige psykiske lidelser*. Hans Reitzels Forlag.

Tulinius, B. & Henriksen, B. M. (2019). *Mellem frygt og håb - 18 forfattere og tænkere om eksistens i det 21. århundrede*. Kristeligt Dagblads Forlag.

Wenger, É. (2004). *Praksisfællesskaber. Læring, mening og identitet*. Hans Reitzels Forlag.

Willaa, M. B. & Petersen, J. T. (2019). "Når velfærdsstaten intervenserer". I: Krøjer, J. Hagedorn-Rasmussen, P. (2019). *Meningsfuldt? Kritiske perspektiver på social intervention*. Frydenlund Academic.